

TARTU ÜLIKOOL
Õigusteaduskond

Annabel Teetamm

**PÕHIMAKSETEENUSTE OSUTAMISEST KEELDUMINE RAHAPESU JA
TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMISE EESMÄRGIL**

Magistritöö

Juhendaja: *PhD* Marko Kairjak

Tallinn
2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KREDIIDIASUTUSE KOHUSTUSED RAHAPESU JA TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMISEL SEOS PÕHIMAKSETEENUSTE OSUTAMISEGA	8
1.1. Krediidiasutuse kohustus osutada tarbijale põhimakseteenuseidError! Bookmark not defined.	
1.2. Krediidiasutuse kohustused rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel seoses põhimakseteenuste osutamisega	13
1.2.2. Riskipõhine lähenemine põhimakseteenuste osutamisel	20
2. PÕHIMAKSETEENUSTE OSUTAMISEST KEELDUMINE RAHAPESU JA TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMISE EESMÄRGIL	33
2.2. Põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil	34
2.2. Põhimakseteenuse lepingu ülesütlemine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil	42
3. Põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamine tarbijale	59
3.1. Põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamise kohustus	59
3.2. Piirangud tarbijale põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamisel	61
KOKKUVÕTE	69
SUMMARY	Error! Bookmark not defined.
KASUTATUD ALLIKAD	72

SISSEJUHATUS

Tänapäeval eelistatakse aina rohkem arveldada ilma sularahata.¹ Sellest tulenevalt on tarbijatel oma igapäevatoimetuste jaoks vaja omada maksekontot, mis tagab neile sotsiaalse kindlustunde, võimaldades vastu võtta erinevaid ülekandeid, sealhulgas töötasu ja toetuseid.² Maksekontodel on seega oluline roll tarbijate laiemasse majandusse lõimimisel.³ Maksekontode avamine ja nendele ligipääsu võimaldamine on tänapäeval üks olulisemaid finantsteenuseid.⁴ Kuivõrd makseteenustele juurdepääsust on saanud eeltingimus majanduslikus ja sotsiaalses elus osalemiseks, leidis Euroopa Komisjon, et igal Euroopa Liidu kodanikul peaks olema õigus kasutada põhilisi makseteenuseid kogu Euroopa Liidus, sõltumata nende rahvusest või elukohast. Euroopa Komisjon viis 2013. aastal läbi mõjuanalüüsi, mille eesmärk oli välja selgitada põhilised probleemid jaepanganduses, sealhulgas ka seoses maksekontodele juurdepääsuga. Mõjuanalüüsis tuvastati, et kõikidele Euroopa Liidu kodanikele ei ole tagatud juurdepääsu põhimakseteenustele.⁵ Parem juurdepääs põhimakseteenustele võimaldaks aga rohkematel tarbijatel siseturu eelistest kasu saada.⁶ Siseturg, mille loomine oli ka üks Euroopa Liidu loomise eesmärkidest⁷, hõlmab Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *EL toimimise leping*) artikli 26 lõike 2 kohaselt

---

¹ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.1. Tallinn: Juura (2020).

² Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 321 SE. Seletuskiri võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde, lk 1.

³ Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, p 2.3.2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

⁴ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 321 SE. Seletuskiri võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde, lk 1.

⁵ Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

⁶ Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, lk 5-8, p 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

⁷ Euroopa Liidu ametlik veebisait. Põhimõtted, riigid ja ajalugu. Põhimõtted ja väärtused. Eesmärgid ja väärtused. Kättesaadav arvutivõrgus: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_et (13.04.2024).

sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine.⁸ Kui võrd Euroopa Liidu siseturu killustumine kahjustab konkurentsivõimet, majanduskasvu ja töökohtade loomist, oli vaja selle toimimist pidurdavad takistused kõrvaldada.⁹ Siseturu sujuv toimimine ja kaasaegse, sotsiaalselt kaasava majanduse areng üha enam ülemaailmsest makseteenuste osutamisest.¹⁰ Sellest tulenevalt võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu 2014. aasta 23. juulil vastu maksekonto direktiivi¹¹, mille üks peamisi eesmärke oli võimaldada Euroopa Liidus seaduslikul alusel elavatele tarbijatele paremat juurdepääsu põhimaksekontoga seotud teenustele.¹² Maksekonto direktiivi artikli 16 lõike 2 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et liidus seaduslikult elavatel tarbijatel on õigus avada nende territooriumil asuvate krediitiasutuste juures põhimaksekonto ja seda kasutada.

Eesti õigusesse võeti maksekonto direktiiv üle 10. jaanuaril 2017. aastal jõustunud VÕS-i muudatustega.¹³ Põhimakseteenuste osutamise kohustus sätestati võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 710¹ lõikes 2, mille kohaselt on krediitiasutused kohustatud Euroopa Liidus seaduslikult elavatele tarbijatele nende põhjendatud huvi korral osutama põhimakseteenuseid. Põhimakseteenusteks loetakse makseteenuseid, mis võimaldavad tarbijal teha kõiki toiminguid, mis on vajalikud maksekonto avamiseks, kasutamiseks ja sulgemiseks, sealhulgas näiteks ka ülekannete tegemist, sularaha sisse- ja väljamakseid ning internetipanga kasutamise võimalust.¹⁴ Seega kui üldiselt on krediitiasutused krediitiasutuste seaduse (edaspidi KAS) § 89 lõike 9 alusel vabad otsustama, keda teenindada ja keda mitte, VÕS § 710¹ lõikega 2 kaldutakse lepinguvabaduse põhimõttest kõrvale.¹⁵ Tarbijate õigus juurde pääseda põhimakseteenustele ei ole aga absoluutne ning teatud erandjuhtudel on siiski võimalik ka tarbijale põhimaksekonto avamisest keelduda või

---

⁸ Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid – ELT C 202/1, 07.06.2016.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 1.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 3.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

¹² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, 2. jagu. Makseteenuse leping, komm. 2.1. Tallinn: Juura (2020).

¹³ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. RT I, 31.12.2016, 1.

¹⁴ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (321 SE) esimese lugemise seletuskiri, lk 6.

¹⁵ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.1., lk 60. Tallinn: Juura (2020).

see sulgeda. Üheks selliseks erandjuhiks, võib olla ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete rikkumine, kuid ka sellisel juhul peaks see olema võimalik vaid piiratud, konkreetsetel ja siseriiklikus õiguses sätestatud alustel.¹⁶ Eestis tulenevad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimakseteenuse osutamisest keeldumise alused VÕS-ist ning nende kohaldamisel tuleb muu hulgas lähtuda ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi *RahaPTS*) sätetest. Juhul, kui krediidasutus keeldub tarbijale põhimakseteenuste osutamisest, peab ta seda tarbijale üldjuhul põhjendama. Teatud juhtudel on põhjendamine siiski keelatud, näiteks kui see oleks vastuolus *RahaPTS*-ist tuleneva konfidentsiaalsuskohustusega.

Siiski nähtub, et Eestis võib esineda põhimakseteenuste kättesaadavuse ja nende osutamist reguleerivate normidega mõningaid probleeme. Riigikohtu tsiviilkolleegium on oma 22. märtsil 2023. aastal tehtud otsuses tsiviilasjas nr 2-21-3552 juhtinud muu hulgas tähelepanu teatud probleemidele seoses maksekonto direktiivist tulenevate põhimakseteenuste osutamisest keeldumise aluste ülevõtmisega Eesti õigusesse.¹⁷ Ühtlasi on põhimakseteenustele juurdepääsu tagamise teemal korduvalt sõna võtnud ka õiguskantsler, kes oma 2023. aastal avaldatud märgukirjas on juhtinud tähelepanu, et viimastel aastatel on temani jõudnud aina rohkem kaebuseid maksekonto sulgemise või avamisest keeldumise kohta.¹⁸ Õiguskantsleri hinnangul ei ole VÕS § 710¹ ja KAS § 89 lõige 1 koostoime piisavalt selged, tagamaks kõikidele tarbijatele juurdepääs põhimakseteenustele.¹⁹ Lisaks märgib õiguskantsler, et tarbijatele jääb krediidasutuste põhjendustest ebaselgeks, mis põhjusel nendele põhimakseteenuste osutamisest keelduti.²⁰ Ka Finantsinspeksioon on järelevalve käigus tuvastanud, et krediidasutused lähenevad

---

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 47. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

¹⁷ RK 2-21-3552.

¹⁸ Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, nr 5-3/2306693, 13.01.2023. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (29.02.2024).

¹⁹ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 27.

Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

²⁰ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 26.

Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

põhimakseteenuste pakkumisele erinevalt²¹ ning krediidasutused ei ole põhimakseteenuseid tarbijatele alati taganud.²² Probleemi aktuaalsust ilmestab ka asjaolu, et eesmärgiga krediidasutuste praktikaid põhimakseteenuste osutamisel ühtlustada, andis Finantsinspeksioon 2023. aasta detsembris välja soovitusliku juhendi „Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“ (edaspidi ka *FI põhimakseteenuste juhend*).²³

Käesolev magistritöö keskendub põhimakseteenuse osutamisest keeldumisele rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil. Töö eesmärk on välja selgitada, kas ja millistel rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alustel on põhjendatud tarbijale põhimakseteenuste osutamisest rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil keelduda, kui krediidasutusel on riskipõhisest lähenemisest lähtuvalt küllaltki lai diskretsioon näiteks hoolsusmeetmete kohaldamise ulatuse ja täpse viisi ning rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse sisustamise osas. Ühtlasi on käesoleva magistritöö eesmärk välja selgitada, kas ja millises ulatuses saab krediidasutus tarbijale põhimakseteenuste osutamisest keeldumist põhjendada juhul, kui vastavast olukorrast on krediidasutus ühtlasi kohustatud teavitama ka Rahapesu Andmebürood.

Töö esimeses osas käsitletakse esmalt põhimakseteenuse lepingu sisu ja selle sõlmimise kohustuse eelduseid. Töö esimese osa eesmärk on analüüsida ning välja selgitada krediidasutuse kohustused rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel seoses põhimakseteenuste osutamisega. Esmalt tehakse esimeses osas ülevaade tarbijate õigusest juurde pääseda makseteenustele ning krediidasutuse kohustusest osutada põhimakseteenuseid. Muu hulgas selgitatakse välja põhimakseteenuse lepingu sõlmimise kohustuse tekkimise eeldused. Seejärel käsitletakse krediidasutuste kohustusi rahapesu ja terrorismi rahastamisel, võttes arvesse põhimakseteenuste

---

²¹ Finantsinspeksiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele”, p 1.6. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>.

²² Kilvar Kessler: igapäevaste pangateenuste kättesaadavusega on olnud probleeme. Kättesaadav: <https://www.fi.ee/et/uudised/kilvar-kessler-igapaevaste-pangateenuste-kattesaadavusega-olnud-probleeme> (25.02.2024).

²³ Finantsinspeksiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele”. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>.

osutamisest tulenevaid eripärasid. Eelkõige keskendutakse analüüsil riskipõhisele lähenemisele ja hoolsusmeetmete kohaldamisele just põhimakseteenuste osutamise kontekstis.

Töö teises osas käsitletakse põhimakseteenuste osutamisest keeldumist rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil. Töö teise osa eesmärk välja selgitada, millistes olukordades on põhimakseteenuste osutamisest keeldumine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil võimalik ja põhjendatud. Kõigepealt analüüsitakse eelnimetatud eesmärgil põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumise aluseid ning seejärel põhimakseteenuse lepingu ülesütleamise aluseid. Muu hulgas käsitletakse töö teises osas ka võimalikke probleeme seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetele tuginedes riskide vältimisega. Töö kolmandas osas analüüsitakse seda, millistes olukordades ja millises ulatuses saavad krediitiasutused tarbijale põhimakseteenuste osutamisest keeldumist põhjendada.

Käesolev magistr töö põhineb eelkõige kvalitatiivsel ehk teoreetilisel analüüsil. Töö kirjutamisel on kombineeritud erinevaid uurimismeetodeid. Töö esimeses peatükis on kasutatud ajaloolist ning analüütilist meetodit, selgitamaks rahapesu ja terrorismi rahastamise õigusaktide arengut ning nendest tulenevaid kohustusi. Töö teises peatükis kasutatakse Põhilised allikad on seadused, seaduste kommentaarid, kohtupraktika ning Finantsinspeksiooni ja rahvusvahelised juhendid.

Magistr töö peamised allikad on siseriiklikud õigusaktid, nende seletuskirjad ja kommenteeritud väljaanded, õiguskantsleri seisukohad, Eesti kohtupraktika, Euroopa Liidu regulatsioonid, Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse suunised ja arvamused, Juridica artiklid, erinevad rahvusvahelised rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise juhendid - nii Eesti kui välismaine kirjandus.

Autor tänab magistr töö juhendajat Marko Kairjaki panuse eest töö valmimise.

Käesolevat magistr tööd iseloomustavad järgmised märksõnad: Euroopa Liidu õigus, pangandusõigus, pangateenused, rahapesu, terrorism.

1. KREDIIDIASUTUSE KOHUSTUSED RAHAPESU JA TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMISEL SEoses PÕHIMAKSETEENUSTE OSUTAMISEGA

1.1. Põhimakseteenuse lepingu olemus

Tarbijate õigus põhimaksekontole juurdepääsule tuleneb maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohtamaksekonto direktiivist 2014/92/EI (edaspidi *maksekonto direktiiv*), mille Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid vastu 2014. aastal. Maksekonto direktiivi preambuli punkti 35 kohaselt peaks Euroopa Liidus seaduslikult elavatel tarbijatel olema õigus avada ja kasutada põhimaksekontot.²⁴ Tarbijate õigus juurde pääseda põhimaksekontole on sätestatud maksekonto direktiivi artikli 16 lõikes 2, mille kohaselt peaks Euroopa Liidus seaduslikult elavatel tarbijatel, sealhulgas kindla elukohata tarbijatel, varjupaigataotlejatel ja tarbijatel, kellele ei ole antud elamisluba, kuid kelle väljasaatmine on võimatu õiguslikel või faktilistel põhjustel, olema õigus avada nende territooriumil asuvate krediitiasutuste juures põhimaksekonto ja seda kasutada. Õigust põhimaksekontole kohaldatakse olenemata tarbija elukohast. Seejuures võivad Liikmesriigid nõuda, et tarbijad, kes soovivad nende territooriumil avada põhimaksekontot, näitaksid selle vastu üles tõelist huvi. Siiski peavad liikmesriigid tagama, et kõnealuse õiguse teostamine ei ole tarbija jaoks liiga keeruline ega tülikas.²⁵

Maksekonto direktiiv võeti Eesti õigusesse üle 10. jaanuaril 2017. aastal jõustunud võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega.²⁶ Lisaks VÕS-ile, on maksekonto direktiivi ülevõtmiseks muudetud ka makseasutuste ja e-raha asutuste seadust (edaspidi *MERAS*), finantsinspeksiooni seadust (edaspidi *FIS*), KAS-i ja

---

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 47.

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, artikkel 16 lg 2.

²⁶ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. RT I, 31.12.2016, 1.

tarbijakaitse seadust (edaspidi *TKS*).²⁷ Taustaks on siinkohal paslik ära märkida, et VÕS-i muutmise seletuskirja kohaselt hinnati Eestis põhimakseteenuste osutamise kohustuse kehtestamise mõju krediitiasutustele ja tarbijatele väikseks, sest siin ei olevat konto avamine raske. Selline hinnang põhines asjaolule, et VÕS-i muutmise seisuga oli vastavasisulisi tarbijakaebusi esitatud vähe ning sõlmitud oli 1,919 miljonit arvelduskonto lepingut, mis Eesti rahvaarvu juures tähendas igale inimesele vähemalt kahte kontot. Sellest järeldati, et Eestis krediitiasutused ei takista ega sea põhjendamatuid tingimusi makseteenuse lepingu sõlmimisele ja maksekonto avamisele, kuid siiski võiks põhimakseteenuste osutamise kohustuse kehtestamine parandada väljastpoolt Eestit pärit tarbijate võimalusi siin maksekonto avada.²⁸

Maksekonto direktiivi artikli 16 lõikest 2 tulenev põhimakseteenuste osutamise kohustus on üle võetud VÕS § 710¹ lõikega 2, mille kohaselt on krediitiasutused Euroopa Liidus seaduslikul alusel elavale tarbijale VÕS § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuste osutamiseks kohustatud tarbija põhjendatud huvi korral sõlmima põhimakseteenuste lepingu, lähtudes VÕS § 710¹ lõikes 1 sätestatud tingimustest. Esmalt tuleks kindlaks teha põhimakseteenuste osutamise lepingu subjekt ehk mõiste „Euroopa Liidus seaduslikul alusel elav tarbija“. Tarbijad on VÕS § 1 lõike 5 kohaselt füüsilised isikud, kes teevad tehinguid, mis ei seonu iseseisva majandus- või kutsetegevuse läbiviimisega ehk „tarbija“ osa sellest mõistest on üsna üheselt mõistetav. Mõiste osa „liidus seaduslikult elav“ puhul tuleks VÕS-i muutmise seadus eelnõu seletuskirja tõlgendada autonoomselt ja tuginedes maksekonto direktiivile.²⁹ Maksekonto direktiivi artikli 2 punktis 2 on selgitatud, et „liidus seaduslikult elav“ tähendab füüsilise isiku puhul õigust liikmesriigis liidu või siseriikliku õiguse alusel elada, sealhulgas tarbijate puhul, kellel ei ole alalist elukohta, ning pagulasseisundit käsitleva 28. juuli 1951. aasta Genfi konventsiooni, selle 31. jaanuari 1967. aasta protokolliga ja muude asjaomaste rahvusvaheliste lepingute kohaste varjupaika taotlejate isikute puhul.³⁰

---

²⁷ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 3.

²⁸ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 57-58.

²⁹ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 11. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, artikkel 2 p 2.

Maksekonto direktiivi üks põhimõttelisem nõue on diskrimineerimiskeeld, mis on sätestatud maksekonto direktiivi artiklis 15 ja mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et krediidasutused ei diskrimineeri liidus seaduslikult elavaid tarbijaid kodakondsuse või elukoha alusel ega ühelgi muul harta artiklis 21³¹ osutatud põhjusel, kui tarbijad taotlevad maksekontot või soovivad sellele juurdepääsu liidus. Ühtlasi on sätestatud, et põhimaksekonto omamisele kohaldatavad tingimused ei tohi olla diskrimineerivad. Eesti õiguses on diskrimineerimiskeeld üle võetud VÕS § 710¹ lõikega 3, mille kohaselt ei tohi krediidasutus keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest Eestis kehtivat elamisluba või elamisõigust omava välismaalasega, samuti rahvusvahelise kaitse taotlejaga rahvusvahelise kaitse andmise seaduse tähenduses, tarbija kodakondsuse või elukoha tõttu. Järelikult ei tohi krediidasutus keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest Eestis kehtivat elamisluba (näiteks välismaalane, kellel on välismaalaste seaduse või välismaalasele rahvusvahelise kaitse seaduse alusel väljastatud kehtiv elamisluba) või elamisõigust (Euroopa Liidu kodanik või tema perekonnaliige) omava välismaalasega, samuti rahvusvahelise kaitse taotlejaga rahvusvahelise kaitse andmise seaduse tähenduses, tarbija kodakondsuse või elukoha tõttu³².

Põhimakseteenused, mida krediidasutused põhimakseteenuse raames tarbijale pakkuma peavad, on VÕS § 709 lõike 15¹ järgi makseteenused, mis võimaldavad tarbijal teha kõiki toiminguid, mida on vaja maksekonto avamiseks, kasutamiseks ja sulgemiseks ning makseteenused, mis on sätestatud MERAS § 3 lõike 1 punktides 1-2 ja lõike 2 punktides 1-3. Viidatud MERAS-e sätete alusel hõlmavad põhimakseteenused ka näiteks ülekannete tegemist, sularaha sisse- ja väljamakseid ning internetipanga kasutamise võimalust.³³ VÕS § 710¹ lõike 2 kohaselt ei ole tarbijal aga õigust nõuda krediidasutuselt sellise põhimakseteenuse osutamist või kanali

---

³¹ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõikes 1 on sätestatud, et keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu. Harta artikli 21 lõike 2 kohaselt on igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks nende erisätete kohaldamist.

³² Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimese lugemise seletuskiri. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (05.04.2024).

³³ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 321 SE. Seletuskiri võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde.

kasutamise võimaldamist, mida krediidasutus ühelegi tarbijale ei paku.³⁴ Nii maksekonto direktiivi artikli 17 lõike 1 kui ka VÕS § 710¹ lõike 9 kohaselt on krediidasutus kohustatud tarbijale põhimakseteenuseid osutama samas ulatuses võrreldes teiste MERAS § 3 lõikes 1 nimetatud makseteenustega. See aga ei tähenda, et krediidasutused peaksid tarbijale hakkama pakkuma teenuseid, mida nad muidu pakkunud ei ole.³⁵ Ühtlasi on VÕS § 710¹ lõike 10 kohaselt keelatud seada piiranguid põhimakseteenustega seotud maksetehingute arvule. Oluline on, et põhimakseteenuste osutamist ei tohi mingilgi moel piirata ning põhimaksekonto raames pakutavate teenuste ulatus peab jääma samaks, näiteks ei tohiks seada piiranguid piiranguid sularaha- ja makseautomaatide kasutamisele, töödelda makseid aeglasemalt või suunata tarbijat vähem turvaliste maksekanalite kasutamisele.³⁶

Erinevalt maksekonto direktiivist ei ole VÕS-is kasutatud terminit „põhimaksekonto“. Selle asemel on tarbijate õigus juurde pääseda põhimaksekontole üle võetud põhimakseteenuse osutamise ja vastavasisulise lepingu sõlmimise kohustuse kaudu. Nagu eelnevalt selgitatud, on VÕS-is põhimakseteenuste osutamist reguleeritud eelkõige VÕS-i 40. peatüki 2. jaos, mis käsitleb makseteenuste lepinguid. Makseteenuse leping on VÕS § 709 lõike 1 kohaselt leping, millega makseteenuse pakkuja kohustub maksja korraldusel tegema MERAS-es nimetatud maksetehinguid, ning makseteenuse pakkuja klient kohustub maksma selle eest tasu. Makseteenuse lepingu üldsätete all on VÕS § 709 lõikes 3 ette nähtud, et makseteenuse leping võib muu hulgas sisaldada ka maksekonto avamise kohustust. Maksekonto on VÕS § 709 lõike 4 kohaselt makseteenuse kliendi nimel maksetehingute täitmiseks peetav konto. Seega avatakse tarbijale kui põhimakseteenuse kliendile põhimakseteenuse lepingu raames maksetehingute täitmiseks ka põhimaksekonto.

VÕS § 710¹ lõige 2 erinorm VÕS § 710¹ lõike 1 suhtes, sest lõikes 2 on eristatud tarbijaid teistest isikutest ning põhimakseteenuste osutamise kohustus laieneb maksekonto direktiivist tulenevalt

---

³⁴ Võlaõigusseadus, RT I, 06.07.2023, 116, § 710¹ lg 2.

³⁵ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), eelnõu § 1 punkt 7, lk 9-10.

³⁶ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 14. Kättesaadav: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/d4a06ece-2089-4bd1-95d0-f924fa6b0b8a#Bt5aTOPi> (04.03.2024).

üksnes tarbijatele.³⁷ Siiski ei asenda krediidasutuste jaoks VÕS § 710¹ lõige 2 sama paragrahvi lõiget 1, sest kui krediidasutus osutab isikule teenuseid, mis ei ole põhimakseteenused, või kui tegemist on kliendiga, kes ei ole tarbija, kohaldub ikkagi VÕS § 710¹ lõige 1.³⁸ Järelikult on põhimakseteenuste leping on oma olemuselt sarnane tavalise makseteenuste lepinguga, kuid erineb sellest lepingu objektiks olevate makseteenuste (põhimakseteenused) ja subjektiks olevate isikute (tarbijad) poolest. Põhimakseteenuste osutamiseks sõlmitavas lepingus tuleks fikseerida lepingu objektiks olevad teenused, st VÕS § 709 lõikes 15¹ sätestatud põhimakseteenused.³⁹ VÕS § 710¹ lõikest 2 tulenevalt on põhimakseteenuste osutamise kohustus pandud üksnes krediidasutustele, st mitte näiteks MERAS § 5 lõikes 1 sätestatud makseasutustele.⁴⁰ Kuivõrd Eestis tegutsevad krediidasutused enamjaolt universaalpankadena, siis makseteenuste osutamine on nagoonii üks põhilisi tarbijale suunatud teenuseid ja nende tarbimise eelduseks on maksekonto olemasolu. Teiseks, makseasutuste poolt pakutavate makseteenuste osutamise puhul, ei eeldata alati maksekonto olemasolu. Krediidasutuse klientidele avatakse makseteenuse lepingu sõlmimisel alati maksekonto.⁴¹ Krediidasutus ei pea otseselt eristama põhimakseteenuseid muudest makseteenuse lepinguga pakutavatest makseteenustest.⁴²

Ka Riigikohus on tsiviilasja nr 2-21-3552 lahendi punktis 14 asunud seisukohale, et põhimaksekonto ja põhimakseteenuse lepingu puhul ei ole tegemist eraldi iseseisva lepinguliigiga, mistõttu tuleks põhimakseteenuse lepingut käsitleda kui tarbija ja krediidasutuse vahelist lepingusuhet, mille puhul krediidasutus (makseteenuse pakkuja) osutab tarbijale VÕS § 709 lg-s 15¹ loetletud makseteenuseid (põhimakseteenused). Ühtlasi täpsustas Riigikohus antud lahendis,

---

³⁷ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 10. Kättesaadav: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/d4a06ece-2089-4bd1-95d0-f924fa6b0b8a#Bt5aTOPi> (04.03.2024).

³⁸ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.2.3., lk 61. Tallinn: Juura (2020).

³⁹ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 709, komm. 3.7.5., lk 53. Tallinn: Juura (2020).

⁴⁰ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), eelnõu § 1 punkt 7, lk 10. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

⁴¹ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 13. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

⁴² Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 14. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelvoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

et juhul, kui kliendile osutatakse lisaks põhimakseteenustele ka muid makseteenuseid, saab põhimakseteenuse suhtena käsitleda üksnes seda osa teenustest, mis vastab VÕS § 709 lõikes 15¹ loetletud põhilistele makseteenustele. Riigikohus lisas, et kui kliendile osutatakse üksnes osa põhimakseteenustest, tuleb asjaomast lepingusuhet tarbija huvidest lähtudes käsitada põhimakseteenuse osutamise lepinguna VÕS § 709 lg 15¹ mõttes.⁴³ Kuivõrd põhimakseteenuse lepingu puhul ei ole tegemist eraldi lepinguliiga, kohalduvad põhimakseteenuse lepingule VÕS-ist tulenevad makseteenuse lepinguid reguleerivad sätted.

Nagu eespool kirjeldatud, siis VÕS § 710¹ lõike 2 kohaselt peab põhimakseteenuste lepingu sõlmimisel lähtuma VÕS § 710¹ lõikes 1 sätestatud tingimustest ehk isik ja tema taotletavad lepingutingimused peavad vastama seaduses sätestatule ja makseteenuse pakkuja kehtestatud teenuste üldtingimustele või makseteenuse osutamise tüüptingimustele. Seega on krediidasutused VÕS § 710¹ lõike 2 alusel kohustatud sõlmima Euroopa Liidus seaduslikul alusel viibiva tarbijaga lepingu põhimakseteenuste osutamiseks, kui:

- 1) tarbijal on selle vastu põhjendatud huvi (VÕS § 710¹ lg 2);
- 2) tarbija suhtes on võimalik kohaldada kõiki hoolsusmeetmeid ning tema suhtes ei esine rahapesu ega terrorismi rahastamise kahtlust (VÕS § 710¹ lg 5, RahaPTS § 42 lg 1).

1.2. Krediidasutuse kohustused rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel seoses põhimakseteenuste osutamisega

Tarbijate õigus juurde pääseda põhimaksekontodele ei ole aga absoluutne, kuivõrd maksekonto direktiivi preambuli punkti 47 kohaselt on krediidasutustel teatud erandjuhtudel võimalik siiski põhimaksekonto avamisest keelduda või põhimaksekonto sulgeda. Üheks selliseks erandjuhiks on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine.⁴⁴ Selleks, et paremini analüüsida põhimakseteenustele ja –kontole rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil

---

⁴³ RK 2-21-3552, p 14.

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 47. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

juurdepääsu piiramise aluseid, vaatleme esmalt krediidasutuste peamisi kohustusi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel.

Võttes arvesse töö skoopt ja mahtu, ei pea autor vajalikuks siinkohal täpsemalt rahapesu ja terrorismi rahastamise ajalugu kirjeldada kuid teeb siinkohal lühikese ülevaate rahapesu ja terrorismi rahastamise olemusest. Rahapesu on RahaPTS § 4 lõikes 1 sätestatud legaaldefiniitsiooni kohaselt kuritegelikust tegevusest saadud vara või selle asemel saadud vara: 1) muundamine või üleandmine eesmärgiga varjata vara ebaseaduslikku päritolu või abistada kuritegelikus tegevuses osalenud isikut, et ta saaks hoiduda oma tegude õiguslikest tagajärgedest; 2) omandamine, valdamine või kasutamine, kui selle saamisel on teada, et see on saadud kuritegelikust tegevusest või selles osalemisest; ja 3) tõelise olemuse, päritolu, asukoha, käsutamiseviisi, ümberpaigutamise või omandiõiguse varjamine või varaga seotud muude õiguste varjamine. Terrorismi rahastamine on RahaPTS § 5 kohaselt terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse ning terroristlikul eesmärgil reisimise rahastamine ning toetamine karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) §-de 237³ ja 237⁶ tähenduses. Seega tuleb erinevalt rahapesust, mille legaaldefiniitsioon tuleneb RahaPTS-ist, terrorismi rahastamise defineerimisel arvesse võtta ka *KarS*-i sätteid. Paljude riikide jaoks valmistavad rahapesu ja terrorismi rahastamine tõkestamine, tuvastamine ja nende eest isikute süüdi mõistmine probleeme, sest kuigi oma olemuselt on nii rahapesu kui terrorismi rahastamine on üsna lihtsad, kasutatakse nendeks keerulisi tehnikaid ning sageli on mõlema puhul tuvastatavad sarnased varjamisega seotud tehingutunnused. Raha pesemiseks liigutatakse kuritegelikul viisil saadud rahalisi vahendeid läbi seaduslike kanalite selleks, et varjata raha ebaseaduslikku allikat. Terrorismi rahastamiseks liigutatakse seaduslikul või ebaseaduslikul viisil saadud rahalisi vahendeid selleks, et varjata nende allikat ning lõplikku kasutust.⁴⁵ Rahapesu Andmebüroo 2023. aasta aastaraamatu kohaselt olid nii rahapesu riskitase kui ka terrorismi rahastamise riskitase Eestis keskmised.⁴⁶

---

⁴⁵ Schott, P. A. Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Second Edition and Supplementation on Special Recommendation IX. Washington: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank/The International Monetary Fund, 2006, lk I-1 – I-2.

⁴⁶ Rahapesu Andmebüroo. Rahapesu Andmebüroo aastaraamat 2023, lk 8 ja 22. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://fiu.ee/rahapesu-andmebuuroo-aastaraamat-2023> (06.04.2024).

Ebaseadusliku raha vood kahjustavad finantssektori terviklikkust, stabiilsust ja mainet ning ohustada Euroopa Liidu siseturgu ja rahvusvahelist arengut. Rahapesu ja terrorismi rahastamine võivad seega tõsiselt ohustada ka krediidi- ja finantseerimisasutuste usaldusväärsust, rikkumatust ja stabiilsust ning kõigutada usaldust finantssüsteemi suhtes tervikuna. Seejuures võidakse ära kasutada kapitali liikumise ja finantsteenuste osutamise vabadust Euroopa Liidus.⁴⁷ Järelikult on nii rahapesu kui terrorismi rahastamine on kuriteod, mis kahjustavad majandust ja kogu ühiskonda laiemalt.⁴⁸ Finantssüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil ärakasutamise vältimiseks on lisaks karistusõigusel põhinevale lähenemisele hädavajalik võtta ka rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid, sealhulgas ka Euroopa Liidu tasandil.⁴⁹ Rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamiseks ja tõkestamiseks on seega välja töötatud mitmeid erinevaid regulatsioone ja juhendeid, mille eesmärk on finantssüsteemi usaldusväärsuse ja stabiilsuse tagamine ning finantsasutuste kaitsmine.⁵⁰

Ka RahaPTS-i eesmärk on RahaPTS § 1 lõike 1 kohaselt ettevõtluskeskkonna usaldusväärsust ja läbipaistvust suurendades tõkestada Eesti Vabariigi rahandussüsteemi ning majandusruumi kasutamist rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks. RahaPTS § VÕS § 710¹ lõike 2 kohaselt on põhimakseteenuseid kohustatud osutama krediidasutused. Krediidasutused on RahaPTS § 2 lg 1 punkti 1, RahaPTS § 3 punkti 3 ja RahaPTS § 6 lõike 1 alusel RahaPTS-i mõistes kohustatud isikud, millest tulenevalt on nad ka kohustatud järgima RahaPTS-is rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks sätestatud nõudeid. Seega enne konkreetsete rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimakseteenuste osutamisest keeldumise aluste juurde liikumist tuleks paika panna krediidasutuste peamised kohustused rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel seoses põhimakseteenuste osutamisega. See aitab teises peatükis

---

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli punktid 1 ja 2.

⁴⁸ Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang, 2. Sissejuhatus: siseriiklik riskihinnangust, lk 3. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2022-02/2.%20Sissejuhatus.pdf> (23.03.2024).

⁴⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli punktid 1 ja 2.

⁵⁰ Ulst. I. Rahapesu ja terrorismi finantseerimine: regulatiivsed aspektid ja finantssüsteemi kaitsmine. *Juridica* VII/2003, lk 501.

käsitletavad põhimakseteenuste osutamisest keeldumise alused paremini konteksti panna ning annab nende analüüsimiseks üheselt mõistetava lähtekoha.

1.2.1. Riskipõhine lähenemine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel

Pea kogu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioon põhineb rahvusvahelise rahapesu tõkestamise nõukoja⁵¹ (inglise keeles *Financial Action Task Force* ehk FATF) rahvusvahelistel standarditel. Kuigi FATF-i standardid ei ole õiguslikult siduvad ehk tegemist on nn *soft law*´ga, on neil märkimisväärne mõju nn *hard law*´le ehk siseriiklikele ja Euroopa Liidu õigusaktidele.⁵² Üks kesksemaid rahvusvaheliste rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioonide allikaid on FATF-i rahapesu ning terrorismi ja massihävitusrelvade leviku rahastamise vastu võitlemise rahvusvahelised standardid ehk FATF-i soovitusel.⁵³ FATF-i soovitusel kohaselt tuleb rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel rakendada riskipõhist lähenemist. Riskipõhine lähenemine on oluline selleks, et tagada, et rahapesu ja terrorismi rahastamist ennetavad või maandavad meetmed on proportsionaalsed tuvastatud riskidega.⁵⁴

Rahapesu ja terrorismi rahastamine toimub sageli rahvusvahelises keskkonnas, mistõttu võib üksnes riigi või Euroopa Liidu tasandil võetavatel meetmetel olla vaid piiratud mõju. Järelikult peaksid Euroopa Liidu poolt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas võetavad meetmed ühtima ka teiste rahvusvahelisel tasandil võetavate meetmetega ja olema vähemalt sama ranged.⁵⁵ Selleks, et tagada Euroopa Liidu õiguse kooskõla FATF-i lähenemisega, hõlmati FATF-

---

⁵¹ FATF-i eestikeelne tõlge võib teatud materjalides olla ka “rahapesuvastane töökond” või “rahapesuvastane töögrupp”. Selguse huvides on autor käesolevas töös kasutanud seega ingliskeelset lühendit – FATF.

⁵² Scherrer, A. Explaining Compliance with International Commitments to Combat Financial Crime: The G8 and FATF, 2006.

⁵³ Chapman, R. Anti-Money Laundering. A practical guide to reducing organizational risk, lk 20-21. London: Kogan Page Limited (2018).

⁵⁴ Financial Action Task Force. The FATF Recommendation. INTERNATIONAL STANDARDS ON COMBATING MONEY LAUNDERING AND THE FINANCING OF TERRORISM & PROLIFERATION, 2012 (konsolideeritud viimati 2023. aasta novembris), lk 10. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (18.03.2024).

⁵⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli punkt 4. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32015L0849> (03.03.2024).

i soovitud tulenev riskipõhine lähenemine Euroopa Liidu õigusesse 2015. aastal vastu võetud neljanda rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise direktiivi ehk AMLD IV kaudu.⁵⁶ Täpsemalt on riskipõhise lähenemise põhimõtte sätestatud AMLD IV artikli 8 lõikes 1, mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et kohustatud isikud võtavad asjakohaseid meetmeid, et tuvastada ning hinnata rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, võttes arvesse erinevaid riskitegureid, sealhulgas klientide, riikide või geograafiliste piirkondade, toodete, teenuste, tehingute ja edastamiskanalitega seonduvaid riskitegureid. Need meetmed peavad olema proportsionaalsed kohustatud isikute olemuse ja suurusega.⁵⁷

Euroopa Liidu õigusaktide ühetaolise ja tulemusliku kohaldamise tagamisel on oluline roll Euroopa Pangandusjärelevalve Asutusel (inglise keeles *European Banking Authority* ehk EBA).⁵⁸ EBA on iseseisev Euroopa Liidu asutus, mille tegevuse eesmärk on Euroopa Liidu finantsstabiilsuse säilitamine ning pangandussektori läbipaistvuse, tõhususe ja korrapärase toimimise kaitsmine.⁵⁹ Üks peamisi EBA funktsioone on ühtsete regulatiivsete ja järelevalveliste standardite ja –tavade väljatöötamine, millest tulenevalt annab EBA välja erinevaid suuniseid, soovitusi ning regulatiivsete ja rakenduslike tehniliste standardite eelnõusid.⁶⁰ EBA defineerib riskipõhist lähenemist kui lähenemisviisi, kus pädevad asutused ning krediidi- ja finantseerimisasutused hindavad ning mõistavad rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, millele nad on avatud, ning võtavad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid, mis on proportsionaalsed nimetatud riskidega.⁶¹

---

⁵⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli p 4. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015L0849-20210630>.

⁵⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikkel 8 lg 1.

⁵⁸ Finantsinspeksiooni veebileht. Rahvusvaheline koostöö. Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/finantsinspeksioon/rahvusvaheline-koostoo/euroopa-pangandusjarelevalve-eba> (01.04.2024).

⁵⁹ Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA) veebileht. EBA at a glance. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.eba.europa.eu/eba-glance> (02.04.2024).

⁶⁰ Finantsinspeksiooni veebileht. Rahvusvaheline koostöö. Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/finantsinspeksioon/rahvusvaheline-koostoo/euroopa-pangandusjarelevalve-eba> (01.04.2024).

⁶¹ Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31.03.2023, lk 4.

Eesti õigusesse võeti AMLD IV ja sellest tulenevalt ka riskipõhine lähenemisviis üle 2017. aastal jõustunud RahaPTS-i redaktsiooniga.⁶² Täpsemalt on riskipõhise lähenemise põhimõtte sätestatud RahaPTS § 13 lõikes 2, mille kohaselt peavad kohustatud isikute riskide tuvastamiseks, hindamiseks ja analüüsimiseks tehtavad sammud peavad olema proportsionaalsed kohustatud isiku majandus- ja kutsetegevuse laadi, ulatuse ning keerukusastmega. RahaPTS-i 2. peatükist lähtuvalt peab kohustatud isik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks panema paika riskide juhtimise süsteemi. Selleks peavad kohustatud isikud RahaPTS § 13 lõike 1 kohaselt koostama oma tegevusega kaasnevate rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tuvastamiseks, hindamiseks ning analüüsimiseks kõigepealt riskihinnangu. Kuigi isegi kõige suurem hoolsus ei suuda siiski täielikult ära hoida seda, et krediidasutust kasutatakse ära rahapesuks või terrorismi rahastamiseks, ning ühtegi riski ei ole võimalik viia täiesti nulli, siis korrektselt koostatud riskihinnang vähendab märkimisväärselt selliste riskide realiseerumist.⁶³

Riskihinnangus tuleb arvesse võtta vähemalt järgmisi riskikategooriaid: 1) klientidega seonduv risk; 2) riikide või geograafiliste piirkondade või jurisdiktsioonidega seonduv risk; 3) toodete, teenuste või tehingutega seonduv risk; ja 4) kohustatud isiku ja klientide vaheliste suhtlus- või vahenduskanalitega või toodete, teenuste või tehingute edastamiskanalitega seonduv risk. Riskikategooriate all tuleb arvesse võtta ka nendes sisalduvaid erinevaid riskitegureid.⁶⁴ Riskide tuvastamise, hindamise ja analüüsimise puhul on FI AML juhendi punkti 3.3.1 kohaselt oluline rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide eristamine. Kuna rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid on erinevad, ei ole nende koos käsitlemine mõistlik, sest nii võib kummagi valdkonna riskidest tekkida ebaõige ettekujutus.⁶⁵

Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061462/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%209_ET_COR.pdf (22.03.2024).

⁶² Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valitsuskomisjoni analüüs ja ettepanekud 2018, lk 25-26.

Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamise-tokestamine/rahapesuga-voitlevad#rahapesu-tokestamine> (04.04.2024).

⁶³ Nõmm, A., Mäeker, M. The AML Compliance Book, lk 89. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ (2020).

⁶⁴ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse eelnõu esimese lugemise seletuskiri (459 SE). 2017, lk 35.

⁶⁵ Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang, 2. Sissejuhatus: siseriiklikust riskihinnangust, lk 19. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2022-02/2.%20Sissejuhatus.pdf> (23.03.2024).

Riskihinnangu tulemusel peab kohustatud isik määrama kindlaks: 1) väiksema ja suurema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga valdkonnad; 2) riskiisu, sealhulgas äritegevuse käigus pakutavate toodete ja teenuste mahu ning ulatuse; 3) riskijuhtimise mudeli, sealhulgas lihtsustatud ja tugevdatud hoolsusmeetmed, et tuvastatud riske maandada.⁶⁶ Oluline on see, et krediitiasutustel oleksid paigas süsteemid ja kontrollid oma tegevuse ja iga ärisuhtega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide hindamise pidevaks jälgimiseks, et tagada nende riskihindamiste aja- ja asjakohasus.⁶⁷

Riskiisu on RahaPTS § 10 lõike 1 järgi on kohustatud isiku riskide taseme ja riskide tüüpide kogum, mida ta on valmis oma majandustegevuse ja strateegiliste eesmärkide elluviimise nimel võtma.⁶⁸ Ühtlasi on RahaPTS § 10 lõikes 3 sätestatud, et kohustatud isik vähemalt selle, millistele tunnustele vastavate isikutega ta soovib ärisuhteid vältida ning milliste puhul ta kohaldab tugevdatud hoolsusmeetmeid, sealhulgas hindab kohustatud isik selliste isikutega kaasnevaid riske ning määrab nende riskide maandamiseks asjakohased meetmed. Riskiisu kujundamine hõlmab järelikult ka krediitiasutustele KAS § 89 lõikest 9 tulenevalt õigust otsustada, keda teenindada või keda mitte, kui seaduses pole sätestatud teisiti. Seega on pankadel RahaPTS § 10 lõigetest 1 ja 3 tulenevalt lubatud langetada riskiotsuseid, mis hõlmavad muu hulgas ka seda, milliseid kliente teenindada ja milliste tehingute tegemisest keelduda.

Üks osa kohustatud isiku riskide juhtimise süsteemist on ka protseduurireeglid. RahaPTS § 14 lõike 1 kohaselt peab kohustatud isik kehtestama protseduurireeglid, millega tõhusalt maandatakse ja juhitakse muu hulgas RahaPTS § 13 kohaselt koostatud riskihinnangu raames tuvastatud rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud riske. Protseduurireeglid peavad mh sisaldama kliendi

---

⁶⁶ RahaPTS § 13 lg 1.

⁶⁷ Euroopa Pangandusjärelevalve. Suunised, mis on koostatud direktiivi (EL) 2015/849 artikli 17 ja artikli 18 lõike 4 alusel, milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid hoolsusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvestama, kui hindavad üksikute ärisuhte ja juhutehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (edaspidi „rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite suunised“), millega tunnistatakse kehtetuks ja asendatakse suunised JC/2017/37 (EBA/GL/2021/02), 01.03.2021, lk 7. Kättesaadav arvutivõrgus: [https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/Guidelines%20on%20ML-TF%20risk%20factors%20\(revised\)%202021-02/Translations/1016926/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_ET.pdf](https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/Guidelines%20on%20ML-TF%20risk%20factors%20(revised)%202021-02/Translations/1016926/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_ET.pdf) (21.03.2024).

⁶⁸ RahaPTS § 10 lg 1.

suhtes rakendatavate hoolsusmeetmete kohaldamise korda, mudelit kliendi ja tema tegevusega seotud riskide tuvastamiseks ja juhtimiseks ning kliendi riskiprofiili määramist ning metoodikat ja juhendit, kui kohustatud isikul tekib rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus või on tegemist ebatavalise tehingu või asjaoluga.

1.2.2. Riskipõhine lähenemine põhimakseteenuste osutamisel

Käesolevas peatükis vaatame eelnevalt kirjeldatud riskipõhist lähenemist konkreetselt põhimakseteenuste osutamisel. Juhul, kui krediidasutus pakub tarbijatele põhimakseteenuseid, siis riskipõhisest lähenemisest lähtuvalt peab ta esmalt oma riskihinnangus tuvastama ja hindama võimalikud riskid seoses põhimakseteenuste osutamisega ja tarbijatega. Nagu eelnevalt kirjeldatud, siis tuleb riskihinangu põhjal määratleda ka riskiisu, mis hõlmab ka seda, milliste klientidega krediidasutus ärisuhteid loob.

Nagu eelnevalt selgitatud, on krediidasutustel üldjuhul KAS § 89 lõike 9 kohaselt valida oma kliente ning RahaPTS § 10 lõike 1 kohaselt ka ise kujundada oma riskiisu, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seega on VÕS § 710¹ lõikest 2 tuleneva põhimakseteenuste osutamise kohustuse puhul tegemist seaduses tuleneva piiranguga krediidasutuse riskiisule. VÕS-i muutmise seletuskirja kohaselt tuleks KAS § 89 lõiget 9 põhimakseteenuste osutamise kontekstis tõlgendada nii, et krediidasutusel on küll õigus valida kliente, kuid see ei tohi põhineda näiteks tarbija kodakondsusel või elukohal ehk ei tohiks tarbijaid nende asjaolude põhjal diskrimineerida.⁶⁹ Maksekonto direktiivi üks põhimõttelisem nõue on diskrimineerimiskeeld, mis on sätestatud maksekonto direktiivi artiklis 15 ja mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et krediidasutused ei diskrimineeri liidus seaduslikult elavaid tarbijaid kodakondsuse või elukoha alusel ega ühelgi muul harta artiklis 21⁷⁰ osutatud põhjusel, kui tarbijad taotlevad maksekontot või soovivad sellele

---

⁶⁹ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 40. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

⁷⁰ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõikes 1 on sätestatud, et keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu. Harta artikli 21 lõike 2 kohaselt on igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks nende erisätete kohaldamist.

juurdepääsu liidus. Ühtlasi on sätestatud, et põhimaksekonto omamisele kohaldatavad tingimused ei tohi olla diskrimineerivad. Diskrimineerimiskeelu kehtestamise vajadus tulenes asjaolust, et maksekonto direktiivi vastuvõtmisele eelnenud mõjuanalüüsi kohaselt oli täheldatud tarbijate diskrimineerimist nende kodakondsuse, elukoha või majandusliku olukorra tõttu, mistõttu ei olnud neile maksekontot avatud.⁷¹ Eesti õiguses on diskrimineerimiskeeld üle võetud VÕS § 710¹ lõikega 3, mille kohaselt ei tohi krediidasutus keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest Eestis kehtivat elamisluba või elamisõigust omava välismaalasega, samuti rahvusvahelise kaitse taotlejaga rahvusvahelise kaitse andmise seaduse tähenduses, tarbija kodakondsuse või elukoha tõttu. Järelikult ei tohi krediidasutus keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest Eestis kehtivat elamisluba (näiteks välismaalane, kellel on välismaalaste seaduse või välismaalasele rahvusvahelise kaitse seaduse alusel väljastatud kehtiv elamisluba) või elamisõigust (Euroopa Liidu kodanik või tema perekonnaliige) omava välismaalasega, samuti rahvusvahelise kaitse taotlejaga rahvusvahelise kaitse andmise seaduse tähenduses, tarbija kodakondsuse või elukoha tõttu.⁷² Ka Riigikohus on tsiviilasja nr 2-21-3552 otsuse punktis 21.2 rõhutanud, et direktiivi 2005/60/EÜ sätteid ei tohiks kasutada ettekäändena äriliselt vähem atraktiivsete tarbijate tagasilükkamiseks.⁷³

Samas tuleb arvestada lisaks diskrimineerimiskeelule muid tähtsust omavaid asjaolusid, sealhulgas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetekohast täitmist. Viimasel kümnendil on mitmele tuntud pangale nii Euroopas kui mujal maailmas tehtud trahve rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete rikkumise eest. Pankadele ning nende hoolsusele, sealhulgas nende süsteemidele ja kontrollimeetmetele, on seatud kõrgemad ootused kui kunagi varem ja see on nad suurte trahvide hirmus muutnud väga ettevaatlikuks. See on viinud ulatusliku riskide vähendamiseni, mis võib omakorda kaasa tuua koguni de-riskimise, kus tervet äriiini või kliendigrupi enam ei teenindatagi.⁷⁴ De-riskimine, mida on eesti keeles tõlgitud ka kui riskide

---

⁷¹ Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, lk 5-8, p 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

⁷² Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimese lugemise seletuskiri. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (05.04.2024).

⁷³ RK 2-21-3552, p 21.2.

⁷⁴ Nõmm, A., Mäeker, M. The AML Compliance Book, lk 10. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ (2020).

vähendamine (inglise keeles *de-risking*) on kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga klientide või kliendikategooriatega ärisuhete loomisest keeldumine või ärisuhete lõpetamine või kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga tehingute tegemisest keeldumine.⁷⁵

Kuivõrd põhimakseteenuste puhul on tegemist tarbijatele mõeldud nn universaalteenusega, tuleks maksekonto direktiivi eesmärgist lähtuvalt neid osutada võimalikult paljudele Euroopa Liidus seaduslikult elavatele tarbijatele. Finantskaasatus tähendab juurdepääsu tagamist finantstoodetele – ja teenustele taskukohase hinnaga, õiglaselt ja läbipaistvalt ning rohkemate finantstoodete – ja teenuste võimaldamist ka isikutele, kellel on ligipääs üksnes põhimakseteenustele. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks on oluline, et neid tooteid ja teenuseid pakutakse selliste finantsasutuste kaudu, mis on kookõlas FATF-i soovitustega piisavalt reguleeritud.⁷⁶ Sageli jäetakse ametlikest finantstoodetest – ja teenustest ilma ebasoodsatesse või haavatavatesse gruppidesse kuuluvad isikud, sealhulgas madala sissetulekuga kodumajapidamised, puudega inimesed, maakohtades elavad isikud ja dokumentideta migrandid nii arenenud riikides kui ka arengumaades.⁷⁷ Seega andis FATF 2013. aastal andnud välja juhendi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete ning finantskaasatuse (inglise keeles *financial inclusion*) kohta⁷⁸, et toetada selliste rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete loomist, mis sobituvad riiklike finantskaasatuse eesmärkidega, kuid ei ohverda seejuures finantskuritegevuse takistamiseks võetavaid meetmeid. Lisaks andis FATF 2017. aastal välja uuendatud juhendi, mis hõlmas täiendust hooldusmeetmete kohaldamise kohta.⁷⁹ Ametlike finantsüsteemide ja –teenuste

---

⁷⁵ Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenustele juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31.märts 2023. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061462/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%209%20ET%20COR.pdf (22.03.2024).

⁷⁶ FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017, p 17, lk 38. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

⁷⁷ FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017, p 21, lk 39. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

⁷⁸ Financial Action Task Force. FATF Guidance. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion, 2013. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/AML_CFT_Measures_and_Financial_Inclusion_2013.pdf.coredownload.pdf (01.04.2024).

⁷⁹ FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

propageerimine on iga efektiivse ning kõikehõlmava rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi jaoks kesksel kohal, kuid liiga ettevaatlik lähenemine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmetele võib kaasa tuua ka soovimatuid tagajärgi, näiteks ausate tarbijate ametlikust finantssüsteemist väljajätmise.⁸⁰

FATF-i standardite kohaselt ei peaks de-riskimine aga olema panga jaoks ettekääne riskipõhise lähenemise rakendamise vältimiseks. FATF-i soovitused nõuavad, et krediidasutused otsustaksid ärisuhete lõpetamise üle *case-by-case* baasil ehk juhtumi- või kaasusepõhiselt ning teeksid seda vaid juhul, kui riskide juhtimine pole võimalik. FATF-i standarditega ei ole kooskõlas tervete kliendigruppidega ärisuhete välistamine, ilma iga individuaalse kliendi riskitaset ja temaga seotud riskide juhtimise võimalusi hindamata. Riskipõhine lähenemine on seega tõhusa rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise riskide juhtimise süsteemi alus. FATF eeldab, et finantsasutused tuvastaksid, hindaksid ja mõistaksid oma tegevusega seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ning võtaksid meetmeid nende juhtimiseks. Seejuures juhib FATF tähelepanu, et see aga ei tähenda täiesti “*zero failure*” lähenemist.⁸¹ Siiski ei tähenda riskipõhine lähenemisviis põhjendamatult kõikelubavat valikuvõimalust, vaid tõendite alusel otsuste tegemist, et tõhusamalt suunata tegevust rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidele.⁸²

Samuti on de-riskimist selgitanud Euroopa Pangandusjärelvale Asutus (edaspidi *EBA*). *EBA* andis 2022. aastal välja enda arvamuse de-riskimise kohta⁸³, mille raames hinnati de-riskimise ulatust Euroopa Liidus ja kõrge rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga klientidega või kliendikategooriatega ärisuhete lõpetamise või ärisuhete loomisest keeldumise otsuste mõju. *EBA*

---

⁸⁰ FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017, lk 31. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

⁸¹ FATF veebileht. FATF clarifies risk-based approach: case-by-case, not wholesale de-risking, 23.10.2014. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfgeneral/Rba-and-de-risking.html> (23.04.2024).

⁸² EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2018/843, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning millega muudetakse direktiive 2009/138/EÜ ja 2013/36/EL, preambuli p 22.

⁸³ *EBA* 05.01.2022 arvamus “Opinion of the European Banking Authority on “de-risking”” (*EBA/Op/2022/01*). Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2022/Opinion%20on%20de-risking%20%28EBA-Op-2022-01%29/1025705/EBA%20Opinion%20and%20annexed%20report%20on%20de-risking.pdf (27.04.2024).

tuvastas, et de-riskimine mõjutab Euroopa Liidus paljusid erinevaid (potentsiaalseid) kliente ning tervete kliendikategoriate de-riskimine, ilma iga kliendi riskiprofiili eraldi läbi vaatamata, võib olla märk ebaefektiivsest rahapesu ja terrorismi rahastamise riskijuhtimisest. Ärisuhteid lõpetatakse või neid piiratakse teatud klientide või kliendigruppidega, et vältida riske, selle asemel, et võtta riske kooskõlas riskipõhise lähenemisviisiga ning riske juhtida.

Sellest tulenevalt andis EBA 2023. aastal välja suunised „Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel“⁸⁴ (edaspidi *de-riskimise* suunised), mis täiendavad EBA riskitegurite suuniseid⁸⁵ ning täpsustavad poliitikat, protseduure ja kontrole, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid kehtestama rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide leevendamiseks ja tõhusaks juhtimiseks, sealhulgas põhimaksekonto pakkumise meetmeid. EBA de-riskimise suuniste kohaselt peavad krediidi- ja finantseerimisasutused kehtestama siseprotseduurid, mis võimaldavad neil tuvastada asjakohaseid riskitegureid ning hinnata rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, eristades seejuures nii erinevaid kliendikategoriaid kui igat individuaalset klienti. Ühtlasi on suunistes sätestatud, et krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid tagama, et nimetatud siseprotseduuride rakendamine ei too kaasa üldist keeldumist ärisuhetest või nende lõpetamist (*blanket refusal or termination*) kogu kliendikategoriaga, keda nad on hinnanud kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga klientideks. Lisaks on suunistes sätestatud, et krediidi- ja finantseerimisasutuste kehtestatud siseprotseduurid peavad olema riskitundlikud, et nende lähenemine hooldusmeetmete kohaldamisele ei tooks kaasa olukorda, kus kliendid jäetakse põhjendamatult õiguspärase juurdepääsuta finantsteenuste. Selleks peaksid krediidi- ja finantseerimisasutused enne ärisuhte loomisest keeldumist või ärisuhte lõpetamist veenduma, et nad on kaalutlenud kõiki võimalikke leevendusmeetmeid, mida oleks konkreetsel juhul mõistlikult

---

⁸⁴ Euroopa Pangandusjärelevalve. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenuste juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31. märts 2023. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/1054144/Guidelines%20on%20MLTF%20risk%20management%20and%20access%20to%20financial%20services.pdf (15.04.2024).

⁸⁵ EBA 01.03.2021 “Suunised, mis on koostatud direktiivi (EL) 2015/849 artikli 17 ja artikli 18 lõike 4 alusel, milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid hooldusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvestama, kui hindavad üksikute ärisuhete ja juhutehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (edaspidi „rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite suunised“), millega tunnistatakse kehtetuks ja asendatakse suunised JC/2017/37“, antud välja Finantsinspektsiooni soovitusliku juhendina Finantsinspektsiooni juhatuse 27.09.2021 otsuse nr 1.1-7/160 alusel.

võimalik kohaldada, võttes sealhulgas arvesse asjakohaseid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske.

Suunistes on ette nähtud, et krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid oma siseprotseduurides sätestama, kuidas kohandatakse kontrollimeetmete taset ja intensiivsust nii, et see oleks proportsionaalne kliendiga seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga ja kliendi riskiprofiiliga. Näiteks peaksid siseprotseduurid sisaldama juhiseid selle kohta, kui ärisuhet luua soovival isikul ei ole põhjendatud juhtudel võimalik esitada tavapärasest isikut tõendavat dokumenti, näiteks pagulaste puhul. Lisaks on EBA de-riskimise suunistes täpsustatud ka suuniste koostoimet maksekonto direktiiviga, mille kohaselt tuleb Euroopa Liidus seaduslikult elavatele isikutele tagada juurdepääs põhimaksekontole, võttes seejuures arvesse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise põhimõtteid ja regulatsioone. Suuniste kohaselt peaksid krediidasutuste siseprotseduurid hõlmama võimalusi ja kriteeriumeid konkreetsele kliendile pakutavate toodete või teenuste funktsioonide individuaalseks ja riskitundlikuks kohandamiseks, nt kliendile üksnes põhimakseteenuste pakkumist. Lisaks on suunistes on sätestatud, et krediidasutused peaksid paika panema siseprotseduurid, mille alusel võetakse hoolsusmeetmete rakendamisel arvesse põhimaksekonto piiratud funktsioone (sealhulgas väiksemat rahapesu riski).

Eesti õiguse kontekstis puudutavad EBA de-riskimise suunised eelkõige RahaPTS §-s 10 sätestatud riskiisu ja selle määratlemist. RahaPTS § 10 lõike 3 kohaselt peavad kohustatud isikud oma riskiisu määrama vähemalt selle, millistele tunnustele vastavate isikutega soovitakse ärisuhteid vältida ning milliste puhul kohandatakse tugevdatud hoolsusmeetmeid, sealhulgas hindab kohustatud isik selliste isikutega kaasnevaid riske ning määrab nende riskide maandamiseks asjakohased meetmed. säilib kohustatud isikutel vastavuses RahaPTS-iga õigus määratleda oma riskiisu ja valida oma kliente, kuid vältida tuleks tervete kliendikategooriate kergekäelist de-riskimist, s.o vältida ilma riske hindamata ja riskipõhiseid meetmeid kaalumata automaatselt teatud kliendigruppide teenindamist.

Seega tuleb nii rahvusvaheliste juhendite kui ka siseriikliku õiguse kohaselt hoolsusmeetmeid kohaldada riskipõhiselt ning arvesse tuleks võtta konkreetse kliendiga seotud asjaolusid, nagu ka töö eelnevates peatükkides kirjeldatud. Kuivõrd suunised puudutavad ka põhimakseteenuste

osutamist, saab siinkohal analüüsida ka suuniste vastavust Eesti õiguses, täpsemalt VÕS § 710¹ lõigetes 2 ja 5 sätestatule. Autori hinnangul ei ole suunised vastuolus VÕS § 710¹ lõikes 2 ja VÕS § 710¹ lõikes 5 sätestatuga. Krediidiasutus on kohustatud tarbijale VÕS § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuste osutamiseks tarbija põhjendatud huvi korral sõlmima põhimakseteenuste lepingu, kuid sellest võib keelduda RahaPTS § 42 lõikes 1 sätestatud alustel. EBA de-riskimise suunised lihtsalt täpsustavad VÕS-is sätestatud ja RahaPTS § 42 lõike 1 kohaldamise ulatust ning juhivad krediidiasutusi põhimaksekontosid eristama teistest maksekontodest ja kehtestama erimenetlusi põhimaksekontode pakkumiseks (sealhulgas võttes arvesse põhimaksekonto väiksemat riskisust). Eeltoodu on kooskõlas ka Finantsinspektsiooni tõlgendusega, mille kohaselt selleks, et põhimaksekontod oleks Eestis igati kättesaadavad, võivad krediidiasutused põhimakseteenuste osutamisest keelduda ainult kitsalt piiritletud tingimustel, võttes seejuures arvesse maksekonto direktiivis ja VÕS-is sätestatud põhimõtteid.⁸⁶ FI põhimakseteenuste juhendi kohaselt peab seega tarbija suhtes asjakohasel juhul kohaldama tugevdatud hooldsusmeetmeid ning seeläbi vastava tarbijaga seotud riski täpsemalt ja kohasemalt juhtima.⁸⁷ Samas peavad krediidiasutused arvestama, et tugevdatud hooldsusmeetmete kohaldamine asjakohasel juhul võib eeldada kliendiriski ümber hindamist.

Ka õiguskantsler on selgitanud enda arvamust seoses põhimakseteenuse osutamisega. Õiguskantsleri hinnangul ei ole VÕS § 710¹ lõike 2 ja KAS § 89 lõike 1, s.o. põhimakseteenuste osutamise kohustuse ja krediidiasutuse õiguse valida kliente, koostoime piisavalt selged, et tagada kõikidele tarbijatele juurdepääs põhimakseteenustele.⁸⁸ Põhimakseteenuste osutamisest keeldumine toob kaasa isikute juurdepääsu piiramise makseteenustele kui hädaolukorraseduse

---

⁸⁶ Finantsinspektsiooni juhatus 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 2.1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

⁸⁷ Finantsinspektsiooni juhatus 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

⁸⁸ Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 27. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

(edaspidi *HOS*) § 36 lg 3 punkti 1 mõistes elutähtsale teenusele, mis võib olla kriitilise tähtsusega näiteks kriisiolukorras, kus tehingute tegemine on võimalik üksnes pangaülekannetega.⁸⁹

Finantsinspektsiooni juhatus võttis 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 vastu uuendatud FI AML juhendi, mis jõustub 01.05.2024.⁹⁰ Kui juhendi kehtivas redaktsioonis de-riskimist otseselt ei ole käsitletud, siis uuendatud FI AML juhendis on käsitletud ka de-riskimise finantskaasatuse ja põhimaksekontodega seonduvad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise aspektist täpsemalt. Näiteks on uuendatud juhendi punktis 3.1.8. sätestatud, et kohustatud isik peab riskide juhtimisel leidma tasakaalu finantskaasatuse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamiseks rakendatavate meetmete vahel, et vältida isikute põhjendamatut jätmist õiguspärase juurdepääsuta finantstoodetele ja –teenustele kõrgema rahapesu või terrorismi rahastamise riski tõttu. Lisaks on juhendi punktis 3.1.8 ette nähtud ka võimalikud riskide juhtimise meetmed selle tasakaalu saavutamiseks. Näiteks võib kohustatud isik kohandada kontrollide (näiteks ärisuhte seire) taset ja intensiivsust vastavalt konkreetse kliendi rahapesu ja terrorismi rahastamise riskile või kaaluda muid kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski maandamise võimalusi enne ärisuhte loomisest keeldumist või selle lõpetamist. Ühtlasi on võimaliku riskijuhtimise meetmena ette nähtud ka põhimakseteenuste ja –kontode pakkumist, kui õiguspärast viisi piirata isikule kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga toodete või teenuste kasutamist ning tuvastada lihtsamalt ebatavalisi tehinguid ja tehingumustreid, kuid sellised piirangud peavad olema vajalikud ja proportsionaalsed ja mitte takistama kliendi juurdepääsu finantstoodetele ja -teenustele ebamõistlikult.⁹¹ Seega nähtub on FI uuendatud AML juhendiga on muu hulgas üle võetud ka EBA de-riskimise suunistest tulenev lähenemine, mida ka juba eespool kirjeldatud on.

---

⁸⁹ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 2. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (06.03.2024).

⁹⁰ Finantsinspektsiooni juhatus 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

⁹¹ Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 3.1.8. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

Arvestades eeltoodut, võib väita, et iga uue kliendiga kaasnevad krediidasutuse jaoks uued riskid. Kui üldjuhul on krediidasutusel õigus ise oma kliente valida ja rikiisu kujundada, siis põhimakseteenuste puhul riik seadusega sisuliselt kohustab krediidasutusi võtma riske, mida nad muudu võibolla teatud juhtudel väldiks. Autori hinnangul on seega põhimakseteenuste osutamise kohustusega seonduvalt on tekkinud olukord, kus riik ühelt poolt nõuab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks kehtestatud rangete regulatsioonide järgimist, kuid teiselt poolt nõuab tarbijate õiguste kaitsmist ja finantskaasatuse tagamist. Kuna aga rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimakseteenuste avamisest keeldumist ja nende sulgemist ei ole võimalik reguleerida viisil, mis pankadele teatud diskretsiooni ei jäta, ei saa autori hinnangul ka pankadelt eeldada täiesti ühetaolist lähenemist.

1.2.3. Hoosusmeetmete kohaldamine põhimakseteenuste osutamisel

Hoosusmeetmete kohaldamine on krediidasutuste kui kohustatud isikute üks põhilisi ülesandeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel, sest nende abil on võimalik takistada raha liikumist nii rahapesu erinevates faasides kui ka terrorismi rahastamiseks.⁹² Hoosusmeetmete kohaldamise eesmärk on tunne-oma-klienti (*Know-Your-Customer* ehk edaspidi ka *KYC*) põhimõttest lähtuvalt saada aru nii konkreetsest kliendist kui ka konkreetsest ärisuhtest. Kohustatud isik peab tuvastama, mis teenust ja mis põhjusel klient soovib, ning seejärel hindama, kas see läheb kokku kliendi tegevuse, võimete ja vajadustega.⁹³

Seega on hoosusmeetmete kohaldamise eesmärk muu hulgas kindlaks teha, kas isik vastab alapeatükis 1.1. kirjeldatud kriteeriumitele ehk kas põhimakseteenuste osutamise lepingu sõlmimise eeldused on täidetud. Järgmiselt analüüsitakse hoosusmeetmete kohaldamist põhimakseteenuste osutamisel täpsemalt ning selgitatakse välja, millised õigusaktides sätestatud

---

⁹² Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 4.1.1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja>.

⁹³ Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 4.1.4.2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja> (01.03.2024).

regulatiivsed erisused ja piirangud seoses hoolsusmeetmete kohaldamise kohustusega põhimakseteenuste osutamisele kohalduvad. Kuivõrd käesolev magistritöö keskendub põhimaksekontode ja –teenuste võimaldamisele just Eesti kontekstis, on praktilistel kaalutlustel siinkohal lähtunud eelkõige siseriikliku õiguse sätetest.

Krediidiasutused kui RahaPTS-i mõistes kohustatud isikud peavad hoolsusmeetmeid kohaldama järgmistes RahaPTS § 19 lõikes 1 sätestatud olukordades: 1) ärisuhte loomisel; 2) ärisuhte väliselt tehingute juhuti tegemisel või vahendamisel, kui tehingu väärtus on vähemalt 15 000 eurot või sellega võrdväärne summa muus vääringus; 3) hoolsusmeetmete kohaldamise käigus kogutud teabe kontrollimise või asjakohaste andmete ajakohastamise käigus varem kogutud dokumentide või andmete piisavuse või tõlevastavuse kahtluse korral sõltumata sellest, kas rahaline kohustus täidetakse tehingus ühe maksena või mitme omavahel seotud maksena kuni üheaastase perioodi jooksul, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti; 4) rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral hoolimata ükskõik millisest seaduses nimetatud mööndusest, erandist või piirsummast.⁹⁴

Nagu alapeatükis 1.1. kirjeldatud, sõlmivad krediidiasutus ja tarbija põhimakseteenuste osutamiseks omavahel vastava lepingu. See tähendab, et krediidiasutus osutab tarbijale põhilisi makseteenuseid nende vahel sõlmitud põhimakseteenuste lepingu ehk ärisuhte raames. Järelikult ei ole põhimaksekonto ja –teenuste puhul hoolsusmeetmete kohaldamine RahaPTS § 19 lg 1 punktis 2 nimetatud olukorras ehk juhuti tehtavate tehingute osas asjakohane. Ülejäänud RahaPTS § 19 lõikes 1 olukordades, st punktide 1, 3 ja 4 olukorras, peab krediidiasutus seega ka põhimakseteenuste osutamisel kohaldama tarbija suhtes hoolsusmeetmeid. Nagu mainitud, on hoolsusmeetmete kohaldamise eesmärk muu hulgas välja selgitada, kas isik vastab alapeatükis 1.1. sätestatud põhimakseteenuse lepingu sõlmimise tingimustele.

Konkreetsed hoolsusmeetmed, mida krediidiasutused kohaldama peavad, tulenevad AMLD IV artikli 13 lõikest 1 ja on Eesti õiguses sätestatud RahaPTS §-s 20. Kohustatud isiku poolt kohaldatavad hoolsusmeetmed peavad RahaPTS § 20 lõike 1 kohaselt hõlmama kliendi või tema esindaja isikusamasuse tuvastamist ja selleks esitatud teabe kontrollimist usaldusväärsetest ja sõltumatutest allikatest (sh esindaja esindusõiguse tuvastamist ning kontrollimist), tegeliku

---

⁹⁴ RahaPTS § 19 lg 1.

kasusaaja tuvastamist ja tema isikusamasuse kontrollimist, ärisuhtest või toimingust arusaamist ja asjakohasel juhul selle kohta täiendava teabe kogumist, teabe hankimist asjaolu kohta, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik ning ärisuhte seire.⁹⁵ Ärisuhte seire seisneb ärisuhte raames tehtavate tehingute kontrollis, hoolsusmeetmete kohaldamise käigus kogutud asjaomaste dokumentide, andmete ja teabe regulaarses ajakohastamises ning vajadusel ka tehingus kasutatud vahendite allika ja päritolu tuvastamises.⁹⁶

Hoolsusmeetmete kohaldamisele tuleb AMLD IV artikli 13 lõike 2 kohaselt samuti läheneda riskipõhiselt. Nimelt peavad krediidasutused RahaPTS § 20 lõike 6 kohaselt kohaldama kliendi suhtes kõiki RahaPTS § 20 lõikes 1 sätestatud hoolsusmeetmeid, kuid määrama nende kohaldamise ulatuse ja täpse viisi ning vara või rikkuse päritolu kohta teabe kogumise vajaduse lähtudes varem hinnatud või konkreetse ärisuhtega, või toimingu või isikuga seonduvatest rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest. Seejuures ei ole aga RahaPTS § 20 lõikes 1 sätestatud hoolsusmeetmete loetelu ammendav ning kohustatud isik võib kliendi või tehinguga seotud asjaolusid ja riske arvesse võttes kohaldada lisaks ka selliseid hoolsusmeetmeid, mida seaduses sätestatud ei ole.⁹⁷

RahaPTS-is ei ole sätestatud erisusi põhimakseteenuste osutamisel kohaldatavate hoolsusmeetmete kataloogi osas. Nagu eespool selgitatud, RahaPTS § 20 lõikes 1 sätestatud hoolsusmeetmete loetelu on imperatiivne, mistõttu tuleb ka põhimakseteenuste osutamisel kohaldada kõiki RahaPTS § 20 lõikes 1 loetletud hoolsusmeetmeid. Siiski saab krediidasutus ka põhimakseteenuste osutamisel läheneda hoolsusmeetmete kohaldamisele RahaPTS § 20 lõike 6 alusel riskipõhiselt, võttes nende kohaldamise ulatuse ja täpse viisi puhul arvesse võtta konkreetse tarbijaga seotud asjaolusid.

Kohustatud isik peab hoolsusmeetmete lihtsustatud või tugevdatud korras kohaldamisel RahaPTS § 34 lõike 1 ja RahaPTS § 37 lõike 1 kohaselt võtma arvesse nii väiksemale kui suuremale riskile

---

⁹⁵ RahaPTS § 20 lg 1.

⁹⁶ RahaPTS § 23 lg 2.

⁹⁷ Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 4.1.3. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja> (29.02.2024).

viitavaid asjaolusid ning määrama kindlaks, kas neid asjaolusid rakendatakse kogumis, osaliselt või eraldi alustena. Järgmiselt on toodud mõningaid näiteid RahaPTS-is sätestatud väiksemale või suuremale riskile viitavatest asjaoludest, mis põhimakseteenuste osutamisel esineda võivad. Autor aga rõhutab, et siinkohal toodud näited hõlmavad vaid üldiseid põhimakseteenuse lepingu olemusest tulenevaid asjaolusid, kuid iga konkreetse kliendiga seotud asjaolud võivad neid mõjutada.

RahaPTS § 34 lg 2 punkti 6 kohaselt tuleks käsitleda kliendi isikuga seotud riske vähendava asjaoluna muu hulgas olukorda, kus klient on RahaPTS § 34 lg 3 punktides 1-4 nimetatud tunnustele vastava riigi või geograafilise piirkonna resident. RahaPTS § 34 lõike 3 punkti 1 kohaselt on üheks selliseks piirkonnaks Euroopa Majanduspiirkonna⁹⁸ lepinguriigid. Nagu käesoleva töö esimeses peatükis kirjeldatud, VÕS § 710¹ lõike 2 kohaselt on põhimakseteenuste juurdepääsemise õiguse eeltingimus, et tarbija elab seaduslikult Euroopa Liidus. Seega võib asjaolu, et põhimakseteenuste osutamise lepingu klient elab seaduslikult Euroopa Liidus, olla potentsiaalselt juba väiksemale riskile viitav asjaolu.

Ühtlasi võib RahaPTS § 35 lg 2 punkti 4 kohaselt väiksemale riskile viitavate asjaolude hindamisel riske vähendavaks asjaoluks finantstooteid või -teenuseid, mis pakuvad asjakohaselt kindlaksmääratud ja piiratud teenuseid teatavatele kliendirühmadele, et suurendada finantsteenuste kättesaadavust. Nagu eelnevalt selgitatud, on põhimakseteenuste osutamise eesmärk on suurendada finantsteenuste ehk antud juhul põhimakseteenuste kättesaadavust nendele juurdepääsu tagamise kohustus laieneb vaid Euroopa Liidus seaduslikult elavatele tarbijatele, on tegemist asjakohaselt kindlaksmääratud ja piiratud teenustega, mida pakutakse üksnes kindlatele kliendirühmadele. RahaPTS § 35 lõike 2 punkti 6 kohaselt loetakse väiksemale riskile viitavate asjaolude hindamisel riske vähendavateks asjaoludeks maksekontoga seotud põhimakseteenuseid.

FI põhimakseteenuste juhendis on punktis 3.6 on selgitatud hoolsusmeetmete kohaldamist just põhimakseteenuste osutamise kontekstis kohaselt peab krediidiastutus ka põhimakseteenuste

---

⁹⁸ Euroopa Majanduspiirkonda kuuluvad Euroopa Liidu liikmesriigid ning lisaks nendele veel ka Norra, Island ja Liechtenstein (Allikas: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/169/euroopa-majanduspiirkond-emp-sveits-ja-pohjapoolsed-riigid>)

osutamisel kohaldama tarbija suhtes kõiki RahaPTS-i alusel ettenähtud hoolsusmeetmeid, kuid saab nende ulatuse ja täpse viisi määramisel lähtuda konkreetse kliendiga seotud asjaoludest ning tema riskiprofiilist. Ühtlasi on FI põhimakseteenuste juhendi punktis 3.6 täpsustatud, et krediidasutus peab põhimakseteenuse klientide suhtes hoolsusmeetmete kohaldamisel arvestama põhimakseteenuste osutamisele kohalduvate ja õigusaktides sätestatud regulatiivsete erisuste ja piirangutega ning võtma arvesse asjaolu, et põhimaksekonto puhul on olemuslikult tegemist piiratud teenusega, mis võib olla riske vähendav asjaolu hoolsusmeetmete kohaldamisel. Põhimakseteenuste osutamisel tuleks ärisuhte seire raames hoolsusmeetmete kohaldamisel tarbijalt dokumentide, andmete või teabe ajakohastamise viisi ja nõudmise sageduse määramisel arvestada tarbijaga seotud konkreetseid asjaolusid ja riskiprofiili ning muu hulgas hinnata, kas dokumentide, andmete või teabe ajakohastamise sagedus on proportsionaalne ja vältimatult vajalik, arvestades tarbijaga seotud asjaolusid ja riskiprofiili.⁹⁹ Järelikult on oluline kliendi ja temaga seotud riskide tundmine ning sellest tulenevalt ka riskiprofiili määramine ning selle regulaarne või *ad hoc* ülevaatamine ja uuendamine. Loetletud tegevused on teatud määral reguleeritud küll seaduse, eelkõige RahaPTS-i, tasandil, kuid täpsemad juhised kliendi suhtes hoolsusmeetmete kohaldamiseks, temaga seotud riskide hindamiseks ja riskiprofiili määramiseks peavad RahaPTS § 14 lõike 1 kohaselt sisalduma kohustatud isiku protseduurireeglites.

---

⁹⁹ Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.6. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

2. PÕHIMAKSETEENUSTE OSUTAMISEST KEELDUMINE RAHAPESU JA TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMISE EESMÄRGIL

Maksekonto direktiivi preambuli punkti 34 kohaselt on küll oluline, et krediidasutused tagaksid, et nende kliendid ei kasuta finantssüsteemi sellistel ebaseaduslikel eesmärkidel, nagu rahapesu või terrorismi rahastamine, kuid siiski ei tohiks nad seada tõkkeid tarbijatele, kes soovivad maksekonto piiriülese avamise ja kasutamise teel saada kasu siseturu eelistest. Seetõttu ei tohiks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõudeid kasutada ettekäändena äriselt vähem atraktiivsete tarbijate tagasilükkamiseks.¹⁰⁰

Maksekonto direktiivi preambuli punkti 47 kohaselt peaks krediidasutus keelduma põhimaksekonto avamisest või lõpetama põhimaksekonto lepingu ainult erijuhtudel, näiteks rahapesu ja terrorismi rahastamist või kuritegude ennetamist ja uurimist käsitlevate õigusaktide mittejärgimise korral. Seejuures on paika pandud põhimõte, et isegi sel juhul on keeldumine põhjendatud ainult siis, kui tarbija ei järgi asjaomase õigusakti sätteid, ning mitte põhjusel, et õigusakti järgimise kontrolli menetlus on liiga tülikas või kulukas. Ühtlasi on maksekonto direktiivi preambuli punktis 47 sätestatud, et mõlemad sellised võimalused peaksid siiski olema piiratud, konkreetsed ja tuginema siseriiklikus õiguses täpselt kindlaksmääratud sätetele. Muude

---

¹⁰⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 34. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

olukordade kindlaksmääramisel, mille puhul krediidasutused võivad keelduda tarbijatele maksekonto pakkumisest, peaks liikmesriikidel olema muu hulgas võimalik lisada avaliku julgeoleku või avaliku korraga seotud põhjused.¹⁰¹

Järgmiselt analüüsitakse põhimaksekonto preambuli punktist 47 ja 34 tulenevatest põhimõtetest lähtuvalt nii maksekonto direktiivis kui ka siseriiklikus õiguses sätestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil makseteenuste osutamisest keeldumist täpsemalt.

2.2. Põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil

Krediidasutused on VÕS § 710¹ lõikest 2 tulenevalt kohustatud Euroopa Liidus seaduslikul alusel elavate tarbijatega nende põhjendatud huvi korral sõlmima lepingu põhimakseteenuste osutamiseks, kui täidetud on VÕS § 710¹ lõikes 1 sätestatud tingimused. VÕS § 710¹ lõikes 1 on sätestatud, et kui isik ja tema taotletavad lepingutingimused vastavad seaduses sätestatule ja makseteenuse pakkuja kehtestatud teenuste üldtingimustele või makseteenuse osutamise tüüptingimustele, sõlmib makseteenuse pakkuja isiku nõudmisel temaga makseteenuse lepingu. Krediidasutusel on järelikult kohustus sõlmida tarbijaga leping põhimakseteenuste osutamiseks juhul, kui tarbija ja tema taotletavad põhimakseteenuse lepingutingimused vastavad seaduses sätestatule ning krediidasutuse kehtestatud põhimakseteenuse üldtingimustele või põhimakseteenuse osutamise tüüptingimustele.

VÕS § 710¹ lõikest 5, mille kohaselt on krediidasutus kohustatud põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keelduma RahaPTS § 42 lõikes 1 sätestatud alustel. RahaPTS § 42 lõike 1 kohaselt on ärisuhte loomine keelatud, kui isiku suhtes ei ole võimalik kohaldada RahaPTS-i alusel nõutavaid hoolsusmeetmeid või kui esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus. Siinkohal ei ole detailsemalt RahaPTS § 42 lõikest 1 tulenevaid aluseid analüüsitud, sest täpsemalt on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimakseteenuse osutamisest keeldumist käsitletud käesoleva töö teises peatükis.

---

¹⁰¹ Maksekonto direktiivi preambuli p 47.

Maksekonto direktiivis on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimaksekonto avamisest keeldumine sätestatud artikli 16 lõikes 4, mille kohaselt peavad krediitiasutused põhimaksekonto avamise taotluse tagasi lükkama, kui põhimaksekonto avamise tulemusel rikutaks direktiivi 2005/60/EÜ¹⁰² sätteid rahapesu vältimise ja terrorismi rahastamise takistamise kohta. Viidatud direktiiv 2005/60/EÜ ehk kolmas rahapesu ja terrorismi rahastamise direktiiv (AMLD III) on nüüdseks kehtetu ning asendatud AMLD IV-ga¹⁰³, mille eesmärk on samuti tõkestada liidu finantssüsteemi kasutamist rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil.¹⁰⁴ Seega tulenevad üldised rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil ärisuhte loomisest keeldumise põhimõtted ja alused AMLD IV-st, mille artikli 14 lõike 4 kohaselt ei tohi kohustatud isikud ärisuhet luua, kui nad ei suuda kliendi suhtes kohaldada AMLD IV artikli 13 lõike 1 punktide a, b ja c alusel nõutavaid hoolsusmeetmeid.¹⁰⁵

Siseriiklikku õigusesse on maksekonto direktiivi artikli 16 lõikest 4 tulenev rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimaksekonto avamisest keeldumise alus üle võetud VÕS § 710¹ lõikega 5, mille kohaselt on krediitiasutus kohustatud põhimakseteenuse lepingu sõlmimisel keelduma RahaPTS § 42 lõikes 1 sätestatud alustel.¹⁰⁶ Seega on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimaksekonto avamisest keeldumise alused samad, mis üldiseltki rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil mis tahes muu ärisuhte loomisest

---

¹⁰² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ, 26. oktoober 2005, rahandussüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0060>.

¹⁰³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015L0849-20210630>.

¹⁰⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikkel 1 lõige 1. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015L0849-20210630>.

¹⁰⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikkel 14 lõige 1.

¹⁰⁶ VÕS § 710¹ lg 5.

keeldumisel. RahaPTS § 42 lõike 1 kohaselt on kohustatud isikul ärisuhte loomine keelatud, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) ta ei suuda täita RahaPTS-i alusel nõutavaid hoolsusmeetmeid;
- 2) tal on kahtlus, et tegemist on rahapesu või terrorismi rahastamisega.

Järgmiselt analüüsime nimetatud RahaPTS § 42 lõikest 1 tulenevaid ärisuhte loomisest keeldumise aluseid põhimakseteenuse lepingu sõlmimise kontekstis täpsemalt, tuginedes eelkõige siseriikliku õiguse sätetele ja Eesti pädevate asutuste juhenditele ning kohtupraktikale.

2.2.1. Hoolsusmeetmete kohaldamise võimatus

RahaPTS § 42 lõike 1 punkti 1 kohaselt on kohustatud isikul ärisuhte loomine keelatud, kui ta ei suuda täita RahaPTS-i alusel nõutavaid hoolsusmeetmeid. Järgmiselt analüüsime, mida tähendab hoolsusmeetmete kohaldamise võimatus praktikas täpsemalt, võttes seejuures arvesse just põhimakseteenuse lepinguga seotud erisusi. Eelkõige tuleks hoolsusmeetmete kohaldamisel ja selle võimatuse hindamisel lähtuda RahaPTS-i vastavatest sätetest ning FI AML juhendist ehk nn üldisest rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise juhendist. Seejuures tuleks arvesse võtta ka konkreetsetet teenust reguleerivatest juhenditest ehk antud juhul FI põhimakseteenuste juhendist tulenevaid asjakohaseid soovitusi seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega. Hoolsusmeetmed, mida kohustatud isikud ärisuhte loomisel ja hiljem ka ärisuhte seire raames kohaldama peavad, on sätestatud RahaPTS §-s 20 ja neid on põhimakseteenuste osutamise kontekstis täpsemalt selgitatud ka käesoleva töö alapeatükis 1.2.3.

Kuni kehtiva RahaPTS-i jõustumiseni 2020. aastal, olid RahaPTS § 42 lõikes 1 eristatud need hoolsusmeetmed, mille korral ärisuhte tegemine või tehingute võimaldamine keelatud oli. Täpsemalt oli ärisuhte loomine ja tehingute võimaldamine AMLD IV artikli 14 lõikest 4 ja FATFi soovitusel 10 (kriteerium 10.19) tulenevalt keelatud olukorras, kus kohustatud isik ei suuda tuvastada või kontrollida isikusamasust, tema esindajat või tegelikku kasusaajat. Teiste hoolsusmeetmete kohaldamise võimatus ei toonud automaatselt kaasa ärisuhtest keeldumist või

selle lõpetamist. Sellisel juhul oli kohustatud isikul võimalus kaaluda, kas raskused hoolsusmeetmete kohaldamisel suurendavad ebaproportsionaalselt ärisuhte või tehinguga kaasnevaid riske ja ärisuhe tuleks seega lõpetada, või oleks võimalik näiteks tugevdatud hoolsusmeetmeid rakendades ärisuhet jätkata.¹⁰⁷

Kehtiva RahaPTS-i redaktsiooni § 42 lõikes 1 ei ole ette nähtud loetelu hoolsusmeetmetest, mille kohaldamise võimatuse korral kohustatud isikul tekib kohustus ärisuhte loomisest keelduda või ärisuhe üles öelda. Järelikult tuleb ärisuhte loomisest keelduda või ärisuhe üles öelda sõltumata konkreetsest hoolsusmeetmest, mille kohaldamine võimatu on. Hoolsusmeetmete kohaldamise võimatus tähendab üldjuhul seda, et klient ei esita vastavaid andmeid või keeldub nende esitamisest või esitatud andmed ei anna alust veenduda kogutud andmete piisavuses.¹⁰⁸ Hoolsusmeetmete kohaldamise võimatuse korral ärisuhte loomisest keeldumine või selle lõpetamine on ühest küljest imperatiivne nõue, sest ei näe ette, et olukorras, kus klient keeldub andmete või dokumentide esitamisest, oleks krediidasutusel mingi diskretsioon otsustada, kas sellisel juhul ärisuhe luua või mitte ning kas ärisuhe tuleks lõpetada. Teisest küljest on aga on veendumuse tekkimine subjektiivne ning konkreetse hoolsusmeetme kohaldamise viisi ja ulatuse osas on krediidasutusel teatud diskretsioon olemas, mis võib hiljem mõjutada nende kohaldamise võimatust.

Ka VÕS-i muutmise eelnõu seletuskirjas on juhitud tähelepanu, et RahaPTS-i alusel nõutavate hoolsusmeetmete kohaldamine on vajalik ja oluline, kuid krediidasutused ei tohiks tarbijatele seada põhjendamatu takistusi konto avamiseks. See tähendab, et krediidasutused ei tohiks tarbija kodakondsuse, elukoha või rahapesu ja terrorismi kahtluse ettekäände tuginedes keelduda äriiselt vähem atraktiivsete või kolmandatest riikidest pärit tarbijatega ärisuhete loomisest.

---

¹⁰⁷ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (130 SE) esimese lugemise seletuskiri, lk 48. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/69421167-7e69-4383-b2f8-b9f2912a13e6> (21.03.2024).

¹⁰⁸ Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 6.1.1.1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja>

Äriliselt vähem atraktiivsed kliendid võivad olla halvas finantsilises olukorras isikud, mis tuleneb selle isiku tööhõivestaatusest, sissetulekust, varasematest laenudest, eraisiku pankrotist jne.¹⁰⁹

Nagu varasemalt mainitud, siis on maksekonto direktiivi preambuli punktis 47 sätestatud põhimõte, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimaksekonto avamisest keeldumine on põhjendatud üksnes siis, kui tarbija ei järgi asjaomase õigusakti sätteid, ning mitte põhjusel, et õigusakti järgimise kontrolli menetlus on liiga tülikas või kulukas.¹¹⁰ Sellest lähtuvalt on ka FI põhimakseteenuste juhendi punktis 3.7 ette nähtud, et hoolsusmeetmete täitmise võimetus ei tohi seisneda üksnes selles, et konkreetse tarbija osas on hoolsusmeetmete kohaldamine põhjalikum või kulukam, kui mõne muu tarbija osas.¹¹¹

Vastavalt juba alapeatükis 1.2.3. selgitatule peab kohustatud isik RahaPTS § 19 lg 1 punkti 1 kohaselt kohaldama ärisuhte loomisel hoolsusmeetmeid. Seejuures tuleb kohaldada kõiki RahaPTS § 20 lõikes 1 sätestatud hoolsusmeetmeid, nende täpse viisi ja ulatuse saab kohustatud isik määrata vastavalt konkreetse kliendi või ärisuhtega seotud riskidest. Järelikult olukorras, kus põhimakseteenuse lepingu sõlmimisel ilmneb, et tarbija suhtes ei ole võimalik mõnda RahaPTS-ist tulenevat hoolsusmeetmet tavapärasel viisil kohaldada, peaks krediidasutus kaaluma erinevaid viise selle konkreetse hoolsusmeetme kohaldamiseks. Need viisid võivad olla krediidasutuse jaoks küll tülikamad või kulukamad, ent see ei ole ettekäändeks hoolsusmeetmete kohaldamata jätmiseks ning seetõttu põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumiseks.

Lisaks on FI põhimakseteenuste juhendi punktis 3.7 sätestatud, et hoolsusmeetmete kohaldamise võimatus ei tohi seisneda mh ka selles, et tarbija ei vasta krediidasutuse poolt kehtestatud riskiisule. Sellisel juhul tuleks tarbijale asjakohasel juhul kohaldada tugevdatud hoolsusmeetmeid ning nende kaudu konkreetse tarbijaga seotud riski täpsemalt ja kohasemalt juhtima.¹¹² Seega ei

---

¹⁰⁹ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 13. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

¹¹⁰ Maksekonto direktiivi preambuli p 47.

¹¹¹ Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend "Nõuded põhimakseteenuste osutajatele", p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

¹¹² Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend "Nõuded põhimakseteenuste osutajatele", p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

ole juhendi kohaselt lubatud keelduda põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest hoolsusmeetmete kohaldamise võimatusele tuginedes, kui tegelikult on sõlmimisest keeldumine tingitud hoopis krediidasutuse riskiisust. Nagu eelnevalt selgitatud, kaldutakse VÕS § 710¹ lõikes 2 sätestatud põhimakseteenuse lepingu sõlmimise kohustusega kõrvale krediidasutustele KAS § 89 lõikest 9 tulenevast õigusest valida ise oma kliente, sh kujundada RahaPTS § 10 lõike 1 alusel oma riskiisu.

FI põhimakseteenuste juhendi punktis 3.8 on ette nähtud, et kui tarbija suhtes hoolsusmeetmete kohaldamise käigus selgub, et tarbijaga ei oleks võimalik põhimakseteenuste osutamise lepingut tavapärastel tingimustel sõlmida, võib krediidasutus selle asemel, et põhimakseteenuste osutamisest keelduda, kohandada tarbija suhtes rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kontrollide taset ja intensiivsust. Näiteks on juhendis välja pakutud lahendus, et konkreetse tarbijaga seotud riskide juhtimiseks saaks krediidasutus näiteks kehtestada madalamad piirmäärad tema suhtes tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamiseks, lähtudes seejuures krediidasutuse rahapesu tõkestamise poliitikadokumendist.¹¹³ Autori hinnangul jääb juhendist ebaselgeks, mida antud punktis „tavapäraste tingimuste“ all mõeldakse. VÕS § 710¹ lõike 2 kohaselt peab tarbija põhimakseteenuse osutamise lepingu sõlmimise ühe eeldusena vastama mh ka VÕS § 710¹ lõikes 1 sätestatud makseteenuse lepingu tingimustele ehk makseteenuse osutaja poolt kehtestatud üldtingimustele ja makseteenuse osutamise tüüptingimustele. Seega juhul, kui „tavapärase tingimuste“ all mõeldakse makseteenuse osutaja ehk põhimakseteenuse puhul krediidasutuse poolt kehtestatud üld- ja tüüptingimusi, nähtub juhendi punktist 3.8 justkui võimalus nendest VÕS § 710¹ lõikes 1 sätestatud tingimustest kõrvale kalduda ja sõlmida tarbijaga leping põhimakseteenuste osutamiseks ka olukorras, kus need ei ole täidetud.

Täiendavalt on maksekonto direktiivi artikli 16 lõikes 5 sätestatud, et krediidasutused võivad põhimaksekonto avalduse tagasi lükata juhul, kui tarbijal on juba sama selle liikmesriigi territooriumil asuva krediidasutuse juures maksekonto, kuid seda alust ei ole Eesti õigusesse üle võetud. Autori hinnangul võiks selle põhimaksekonto avamisest keeldumise aluse Eesti õigusesse ülevõtmine aidata kaasa Eesti põhimakseteenuste maastikul selguse loomiseks. Juhul, kui isikul

---

¹¹³ Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.8. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

on juba konkreetses riigis üks põhimaksekonto olemas, tuginedes põhimaksekonto eesmärgile, on autori hinnangul selline keeldumise alus põhjendatud. Siiski on autori hinnangul problemaatiline teise pangakonto olemasolu tõendamine, sest selle puhul saab maksekonto direktiivi preambuli punkti 42 kohaselt tugineda isiku ausõnalisele kinnitusele.

2.2.2. Rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus

RahaPTS § 42 lõike 1 punkti 2 kohaselt peab kohustatud isik ärisuhte loomisest keeldumisest keelduma rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus. Seega on krediidasutus kohustatud tarbijaga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keelduma, kui tarbija suhtes esineb rahapesu ja/või terrorismi kahtlus. Rahapesu kahtlust ega terrorismi rahastamise kahtlust seaduses defineeritud ei ole. RahaPTS § 14 lõike 1 punkti 3 kohaselt peavad kohustatud isiku protseduureeglid hõlmama muu hulgas ka meetodikat ja juhendit, kui kohustatud isikul tekib rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus või on tegemist ebatavalise tehingu või asjaoluga. Järelikult saab iga krediidasutus enda jaoks rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlust ise sisustada.

RahaPTS-i alusel peab Rahapesu Andmebüroo aga välja andma juhendeid nii rahapesu kahtlusega tehingute tunnuste kohta kui ka terrorismi rahastamise kahtlusega tehingute tunnuste kohta.¹¹⁴ Rahapesu Andmebüroo juhendi kohaselt tähendab rahapesu kahtlus või terrorismi rahastamise kahtlus asjaolusid või teadmist, mis viitavad sellele, et tehing või tegevus on suunatud vastavalt kas rahapesu toimepanemisele või kuritegelikul teel saadud vara varjamisele, või terrorismi rahastamisele, ning hoolsusmeetmete rakendamiseks ei ole kahtlust kõrvaldatud.¹¹⁵

Olukorras, kus kohustatud isikul tekib rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise kahtlus, peab ta RahaPTS § 19 lõike 4 kohaselt kohaldama esmalt hoolsusmeetmeid. Rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral tuleb esmalt proovida kahtlus kõrvaldada tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamise kaudu.¹¹⁶ Tugevdatud hoolsusmeetmeid ja nende kohaldamist on selgitatud käesoleva magistriröö peatükis 1.2.3. Kui tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamise abil kahtlus kõrvaldatakse, võib ärisuhtega jätkata ning sellisel juhul Rahapesu Andmebürood teavitada ei tule. Kui sellisel juhul on tehing või kliendi tegevus siiski ebaharilik, tuleb esitada sellekohane teade Rahapesu Andmebüroole. Kui aga tugevdatud hoolsusmeetmete kohaldamise

---

¹¹⁴ RahaPTS § 56 lg 2.

¹¹⁵ Rahapesu Andmebüroo. Juhend kahtlaste tehingute kohta, 08.04.2024, lk 1-2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Juhend%20kahtlaste%20tehingute%20tunnuste%20kohta.pdf> (22.04.2024).

¹¹⁶ Rahapesu Andmebüroo. Juhend kahtlaste tehingute kohta, 08.04.2024, lk 2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Juhend%20kahtlaste%20tehingute%20tunnuste%20kohta.pdf> (22.04.2024).

kaudu rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlust kõrvaldada ei ole võimalik, on ärisuhte loomine või tehingu tegemine keelatud ehk tehing tuleb edasi lükata ja esitada Rahapesu Andmebüroole vastav teade.

FI AML juhendi punktis 7.7 on sätestatud, et juhul, kui kohustatud isiku teatamiskohustuse täitmise aluseks ei ole rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, vaid nn kahtlane või ebaharilik tehing, ning selliseid kahtlaseid ja ebaharilikke tehinguid ja selle alusel tehtud teateid on mitmeid või need on jätkuvad, peab kohustatud isikul tekkima rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, misjärel lisaks asjakohasele teatele tuleb kohaldada hooldusmeetmeid ka muus osas ning otsustada tehingu tegemisest keeldumine. Ehk olukorras, kus kohustatud isik ehk krediitiasutus tuvastab juba teatud kahtlaste tegevuste mustri, tuleb seda lugeda rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluseks ning võimalik, et ka kliendiga ärisuhte erakorraliselt lõpetada. Õiguskantsler on aga seisukohal, et selle põhjal võib põhjendamatult ja lihtsalt tekkida kahtlus väga paljude isikute suhtes ning kui pangad rakendavad juhust sel viisil, et sulgevad kõik need pangakontod, mille kaudu tehakse ebaharilik tehing, on pank järelinud talle suunatud reegleid.¹¹⁷

2.2. Põhimakseteenuse lepingu ülesütlemine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil

Maksekonto direktiivi artikli 19 lõikes 1 on sätestatud, et põhimaksekontole juurdepääsu võimaldavate raamlepingute suhtes kohaldatakse direktiivi 2007/64/EÜ¹¹⁸, kui käesoleva artikli lõigetega 2 ja 4 ei ole teisiti ette nähtud. Mõiste „raamleping“ tähendab maksekonto direktiivi artikli 2 punkti 23 kohaselt makseteenuste lepingut, millega reguleeritakse üksikute ja järjestikuste maksetehingute täitmist tulevikus ning mis võib sisaldada maksekonto avamise kohustust ja tingimusi. Viidatud direktiiv 2007/64/EÜ (inglise keeles *Payment Services Directive* ehk *PSD*) ei

---

¹¹⁷ Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 20.

Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.õiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (29.02.2024).

¹¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/64/EÜ, 13. november 2007, makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

ole enam jõus, kuid see on asendatud direktiiviga (EL) 2015/2366¹¹⁹ (edaspidi PSD2), mis mõlemad reguleerivad makseteenuseid siseturul. PSD2-s on raamlepingu lõpetamist reguleeritud artiklis 55, mille lõike 3 kohaselt võib makseteenuse pakkuja raamlepingu lõpetada, võttes arvesse PSD2-s sätestatud etteteatamistähtaegasid.

Maksekonto direktiivi artikli 19 lõikes 2 on sätestatud, et krediidasutus võib raamlepingu ühepoolset lõpetada üksnes juhul, kui vähemalt üks järgmistest tingimustest on täidetud: a) tarbija kasutas maksekontot tahtlikult ebaseaduslikel eesmärkidel; b) rohkem kui 24 järjestikuse kuu jooksul ei ole tehtud maksekontol tehinguid; c) tarbija esitas ebaõiget teavet, et saada juurdepääsu põhimaksekontole, kui õige teabe esitamise korral ei oleks tal sellist õigust olnud; d) tarbija ei ela liidus enam seaduslikult; e) tarbija on hiljem avanud liikmesriigis, kus tal juba on põhimaksekonto, teise maksekonto, mis võimaldab tal kasutada artikli 17 lõikes 1 loetletud teenuseid.¹²⁰ Lisaks on aga maksekonto direktiivi artikli 19 lõikes 3 ette nähtud, et liikmesriigid võivad täiendavalt kindlaks määrata piiratud arvu konkreetseid lisajuhtumeid, mille korral krediidasutus võib põhimaksekonto raamlepingu ühepoolset lõpetada. Sellised juhtumid põhinevad nende territooriumil kohaldatava siseriikliku õiguse sätetele ning nende eesmärk on hoida ära tarbijate poolt põhimaksekonto juurdepääsuõiguse kuritarvitamist.

Kui VÕS § 710¹ käsitleb muidu põhimakseteenuse lepingu sõlmimist ja sellest keeldumise aluseid, siis põhimakseteenuse lepingu lõpetamist ei ole antud sättes reguleeritud. Nagu esimeses peatükis selgitatud, on põhimakseteenuse lepingu puhul tegemist makseteenuse lepinguga, millest tulenevalt peaks analüüsima makseteenuse lepingu lõpetamisele kohalduvaid sätteid. Makseteenuse lepingu korralist ülesütlemist on reguleeritud VÕS §-s 720. VÕS § 720 lõike 2 kohaselt võib makseteenuse pakkuja makseteenuse lepingu üles öelda juhul, kui leping on tähtajatu ja pooled on lepingu ülesütlemise õiguses kokku leppinud. Seega võiks põhimakseteenuse lepingu lõpetamise alusena kõne alla tulla VÕS § 720 lõige 2. Selle võimaluse analüüsimisel on abiks Riigikohtu praktika. Riigikohus on oma 22. märtsil 2023. aastal tehtud otsuses tsiviilasjas nr 2-21-3552 analüüsinud, kas põhimakseteenuse lepingut on VÕS § 720 lõike 2 alusel korraliselt üles

---

¹¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/2366, 25. november 2015, makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

¹²⁰ Maksekonto direktiiv, artikkel 19 lg 2.

öelda. Antud kaasuses esitas tarbija hagi krediidasutuse vastu, nõudes põhimakseteenuse lepingu ülesütleamise tühiseks tunnistamist. Krediidasutus tugines antud juhul põhimakseteenuse lepingu ülesütlemisel korralise ülesütleamise alusena enda üldtingimustele ja VÕS § 720 lõikele 2. Tegemist on Eesti kohtupraktikas ainsa Riigikohtu lahendiga, mis käsitleb põhimakseteenuse lepingu ülesütlemist.¹²¹ Riigikohus juhtis tähelepanu, et maksekonto direktiiv võeti küll siseriiklikku õigusesse VÕS-i muudatustega üle, kuid muudatused ei käsitle tarbijaga seotud põhimakseteenuse lepingu lõpetamise aluseid. Ühtlasi viitab Riigikohus lahendi punktis 19 ka eespool käsitletud maksekonto direktiivi preambulile 47, mille kohaselt peaks krediidasutus põhimakseteenuse lepingu lõpetama üksnes erandjuhul, maksekonto direktiivi artikli 19 lõikes 2 sätestatud põhimaksekontole juurdepääsu võimaldava raamlepingu ülesütleamise alustele ning artikli 19 lõikes 3 sätestatud võimalusele liikmesriikidel ise kindlaks määrata piiratud arv konkreetseid lisajuhtumeid, mille korral krediidasutus võib põhimaksekonto raamlepingu ühepoolselt lõpetada. Nendest sätetest johtuvalt leidis Riigikohus, et kuigi maksekonto direktiivi tekstis korralist ja erakorralist ülesütlemist ei eristata, saab maksekonto direktiivi artikli 19 lõigete 2 ja 3 sõnastusest ning direktiivi preambuli punktist 47 tulenevalt asuda seisukohale, et olemuslikult on direktiivi artikli 19 lõikes 2 silmas peetud üksnes makseteenuse lepingu erakorralist ülesütlemist.¹²²

Riigikohus on lahendi 2-21-3552 punktis 19 täpsustanud, et maksekonto direktiivi artikli 19 lõikes 2 on ammendavalt sätestatud põhimakseteenuse lepingu ülesütleamise alused ning artikli 19 lõike 3 alusel võimaldatakse liikmesriikidel sätestada veel kindel hulk selgelt piiritletud ülesütleamise aluseid, kuid Eesti õiguses ei ole sätestatud põhimõtet, et pärast maksekonto direktiivi ülevõtmist peaks tarbijaga sõlmitud põhimakseteenuse lepingute ülesütlemine olema lubatav vaid neil selgelt määratud juhtudel, ei ole Riigikohtu hinnangul VÕS § 720 lg 2 kooskõlas direktiivi artikli 19 lõikega 2. Riigikohus leidis, et VÕS § 720 lõiget 2 tuleb tõlgendada kooskõlas maksekonto direktiivi artikli 19 lõigetega 2 ja 3 selliselt, et krediidasutus ei või tarbijaga sõlmitud makseteenuse lepingut korraliselt üles öelda, kui makseteenuse leping vastab põhimakseteenuse lepingu tunnustele. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on riigisisel kohtul kohustus tõlgendada riigisisest õigusnormi kooskõlas direktiiviga kitsendavalt, seda muuhulgas juhul, kui teatud

---

¹²¹ RK 2-21-3552.

¹²² RK 2-21-3552, p 19.

õigusliku tagajärje saavad direktiivi kohaselt kaasa tuua üksnes direktiivis ammendavalt loetletud eeldused, mida riigisisene õigus ei sisalda, tuginedes Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. a otsusele asjas nr C-106/89: Marleasing SA versus La Comercial Internacional de Alimentacion SA¹²³.¹²⁴ Kokkuvõttes leidis riigikohus, et kuigi tarbija juurdepääsuõigus põhimakseteenustele ei ole piiramatu, ei ole kohane ega proportsionaalne piirata tarbija juurdepääsu põhimakseteenustele selliste teenuste kasutamist võimaldava lepingu korralise, s.o mõjuva põhjuse olemasolust mittesõltuva ülesütle misega, millele tarbijast kliendil ei ole põhimõtteliselt võimalik esitada vastuväiteid.¹²⁵

Riigikohtu lahendi 2-21-3552 punktis 18 viidati muu hulgas ka Riigikohtu poolt aasta varem, 2022. aasta 16. veebruaril tehtud otsuses tsiviilasjas nr 2-18-5450. Antud juhul ei olnud aga makseteenuse leping sõlmitud tarbijaga, vaid ettevõttega VÕS § 1 lõike 6 mõistes, seega ei saa kõiki lahendis toodud seisukohti automaatselt laiendada ka tarbijaga sõlmitud põhimakseteenuse lepingu ülesütle misele. Kaasuses vaidlesid pooled selle üle, kas VÕS § 720 lõikest 2 tuleneb makseteenuse pakkujale õigus öelda tähtajatu makseteenuse leping korraliselt üles ka sellise isikuga, kellega makseteenuse pakkujal on tulenevalt VÕS § 710¹ lg-st 1 kohustus makseteenuse leping sõlmida. Kuivõrd Riigikohus on antud lahendit juba arvesse võtnud ka asjas 2-21-3552, ei näe autor vajadust kõiki Riigikohtu poolt asjas 2-18-5450 toodud seisukohti uuesti analüüsida, kuid toob siinkohal välja põhilised punktid, mis autori hinnangul ka põhimakseteenuse lepingu ülesütle misel asjakohased oleksid. Asjas 2-18-5450 jõudis Riigikohus seisukohale, et olukorras, kus isik ei vasta enam makseteenuse pakkuja kehtestatud teenuste üldtingimustele või makseteenuse osutamise tüüptingimustele, on makseteenuse osutajal õigus vastava kokkuleppe olemasolul makseteenuse leping VÕS § 720 lg 2 alusel korraliselt üles öelda. Tuginedes VÕS § 720 lõikele 2, ei täidaks Riigikohtu hinnangul VÕS § 710¹ lõikest 1 tulenev lepingu sõlmimise kohustus oma eesmärgi ja oleks üksnes näiline, kui makseteenuse pakkujal oleks õigus kohe pärast lepingu sõlmimist esitada sellele isikule korralise ülesütle mis avaldus, arvestades, et makseteenuse pakkuja oleks kohustatud selle sama tema taotlusel uuesti lepingu sõlmima. See aga ei tähenda, et makseteenuse pakkuja kehtestatud makseteenuse lepingu tüüptingimus, mis annab

---

¹²³ Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. a otsus asjas nr C-106/89: Marleasing SA versus La Comercial Internacional de Alimentacion SA.

¹²⁴ RK 2-21-3552, p 19.

¹²⁵ RK 2-21-3552, p 21.4.

õiguse lepingu korraliseks ülesütlemiseks, oleks iseenesest tühine.¹²⁶ Kuigi antud kaasuses oli kliendiks ettevõtte, mitte tarbija, saab Riigikohtu seisukohtadele tugineda seoses põhimakseteenuse pakkumisega nagu on autor juba kirjeldanud eelpool.

Seega on põhimakseteenuse ülesõtlemine Riigikohtu praktikale tuginedes võimalik vaid erakorraliselt. VÕS § 116 lõikes 6 on sätestatud, et kui oluliselt rikutakse kestvuslepingut, võib kahjustatud lepingupool selle vastavalt VÕS §-s 196 sätestatule üles öelda. Lepingu erakorralist ülesütlemist on reguleeritud VÕS § 196 lõikes 1, mille kohaselt võib kestvuslepingu kumbki lepingupool mõjuval põhjusel etteteatamistähtaega järgimata üles öelda, eelkõige kui ülesütlevalt lepingupoolelt ei või kõiki asjaolusid ja mõlemapoolset huvi arvestades mõistlikult nõuda lepingu jätkamist kuni kokkulepitud tähtpäevani või etteteatamistähtaja lõppemiseni. Seega peab esinema mõjuv põhjus lepingu lõpetamiseks. Põhimakseteenuste osutamiseks sõlmitav leping on kestvusleping VÕS § 195 lõike 3 mõistes, sest see on suunatud põhimakseteenuste osutamisele, s.o. maksetehingute täitmisele, kui püsiva kohustuse või korduvate kohustuste täitmisele. Lepingu ülesütlemisel tuleb lähtuda samadest reeglitest nagu lepingust taganemisel ehk VÕS § 116 lõike 6 kohaselt arvesse võtta ka VÕS § 116 lõigetes 1-5 sätestatut.

RahaPTS-is on ärisuhte lõpetamise osas sätestatud, et kui RahaPTS § 42 lõigetes 1-3 olukorras on kohustatud isiku ja kliendi vahel juba ärisuhe loodud, loetakse kliendi poolt hoolsusmeetmete rakendamiseks vajaliku teabe või dokumentide andmisest keeldumine RahaPTS § 42 lõike 4 kohaselt oluliseks lepingu rikkumiseks ning kohustatud isikul on kohustus ärisuhte aluseks olev kestvusleping etteteatamistähtaega järgimata erakorraliselt üles öelda ja teavitada kliendiga seoses kahtlasest tehingust Rahapesu Andmebürood RahaPTS §-s 49 sätestatud korras.¹²⁷ RahaPTS § 42 lõigetes 1-3 olukorrad hõlmavad seega ka RahaPTS § 42 lõike 1 punktides 1 ja 2 toodud juhtumeid, st hoolsusmeetmete kohaldamise võimatust ning rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlust, mida käsitleti ka juba käesoleva töö eelmistes alapeatükkides seoses põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumisega. Riigikohus on asjas 2-18-5450 muuhulgas selgitanud, et juhul, kui

---

¹²⁶ RK 2-18-5450, p 12.

¹²⁷ RahaPTS § 42 lg 4.

makseteenuse osutajal on seadusest tulenev kohustus konkreetse isikuga leping üles öelda, on tegu lepingu erakorralise ülesütlemisega, nii nagu tuleneb ka RahaPTS § 42 lg 4 sõnastusest.¹²⁸

RahaPTS § 42 lõike 4 kohaselt loetakse lepingu oluliseks rikkumiseks üksnes kliendi poolt hoolsusmeetmete kohaldamiseks vajaliku teabe või dokumentide esitamisest keeldumine, aga mitte rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus. Järelikult rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlust oluliseks lepingurikkumiseks RahaPTS § 42 lõike 4 kohaselt ei loeta. Sellest tulenevalt ei ole krediidasutusel kohustust rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse korral RahaPTS § 42 lõike 4 alusel ärisuhet ehk põhimakseteenuse lepingut erakorraliselt üles öelda. Rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse korral peab krediidasutus RahaPTS § 19 lg 1 punkti 4 kohaselt esmalt kohaldama hoolsusmeetmeid sõltumata seaduses mainitud mööndustest, eranditest või piirsummadest. See tähendab, et juhul, kui tarbija ja krediidasutuse vahel on juba ärisuhte loodud ja põhimakseteenuste leping sõlmitud, kuid selle käigus tekib krediidasutusel tarbija suhtes rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, tuleb krediidasutusel esmalt kohaldada hoolsusmeetmeid hankimaks täiendavat teavet seonduvate asjaolude kohta. Alles, kui hoolsusmeetmete kohaldamise kaudu ei ole võimalik rahapesu ja/või terrorismi rahastamise kahtlust kõrvaldada, tekib krediidasutusel õigus ning kohustus ärisuhte erakorraliselt üles öelda näiteks VÕS-ist tulenevatel alustel.

Riigikohus on tsiviilasja nr 2-18-17536 lahendi punktis 15 käsitlenud muu hulgas RahaPTS § 42 lõike 4 kui makseteenuse lepingu ülesütlemise alust ka sisulisemalt. Riigikohus hindas, kas krediidasutusel oli õigus juriidilisest isikust kliendiga sõlmitud krediidileping RahaPTS § 42 lõike 4 alusel üles öelda. Riigikohus selgitas, et RahaPTS § 42 lõige 4 kohustab lepingu erakorraliselt üles ütlema, kui kohustatud isikul on kliendiga ärisuhte, kuigi esineb mõni RahaPTS § 42 lõigetes 1-3 nimetatud alustest, sealhulgas olukorras, kus kohustatud isik ei suuda täita selle seaduse § 20 lg 1 punktides 1, 2 või 3 sätestatud hoolsusmeetmeid või kui kohustatud isikul on rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus (RahaPTS § 42 lõige 1). Riigikohus nõustus maa- ja ringkonnakohtu seisukohtadega, et RahaPTS-ist tulenevalt peab pank kui kohustatud isik ka pärast lepingu sõlmimist kohaldama hoolsusmeetmeid ning rahapesu kahtluse korral küsima kliendilt täiendavat informatsiooni kahtluste kõrvaldamiseks. Juhul, kui klient aga keeldub vajaliku teabe

---

¹²⁸ RK 2-18-5450, p 11-15.

või dokumentide esitamisest, on pangal mitte üksnes õigus, vaid ka kohustus ärisuhte lõpetada. Järelikult ei ole hea usu põhimõttega vastuolus panga poolt temale seadusest tuleneva kohustuse täitmine ehk antud juhul kliendiga ärisuhte lõpetamine.¹²⁹

Kuivõrd klient tugines antud kaasuses muu hulgas ka argumendile, et krediidasutusele olid kahtlust tekitavad asjaolud teada juba enne laenulepingu sõlmimist, millest tulenevalt poleks krediidasutus kliendi hinnangul üldse lepingut sõlmima.¹³⁰ Sellest tulenevalt on Riigikohus lahendi 2-18-17536 lahendi punktis 15 täiendavalt selgitanud, et arvestades RahaPTS § 1 lõikes 1 sätestatud RahaPTS-i eesmärki, tuleb krediidasutusel lõpetada selline ärisuhe ka juhul, kui kahtluse tekitanud asjaolud esinesid juba enne ärisuhte loomist ning pangal oli võimalus sellekohast teavet nõuda juba enne lepingu sõlmimist.¹³¹ Antud kaasuse puhul tekkis vaidlus krediidasutuse ja juriidilise isiku vahel sõlmitud krediidilepingu ülesütlemisega seoses. Krediidasutusel tekkis juriidilise isiku kui kliendi suhtes rahapesu kahtlus, sest kliendi varasemad osanikud olid Panama äriühingud, klient tegi kinnisvaratehinguid Panama äriühinguga, kliendi kinnistud olid koormatud varasemate Panama taustaga osanike kasuks ning kliendil olid seosed Valgevene äriühinguga, millega seotud isikud olid omakorda seotud Panama äriühingutega. Kahtluste kõrvaldamiseks nõudis krediidasutus kliendilt täiendava teabe ja dokumentide esitamist. Maakohus leidis, et kuna klient ei esitanud 12 kuu kontoväljavõtet, ei nimetanud ühe asjakohase laenulepingu allkirjastajat ja lõplikku kasusaajat ega selgitanud renditavate objektide ning laenu andmisega seotud asjaolusid, ei olnud krediidasutusel võimalik ka rahapesu kahtlust kõrvaldada. Ringkonnakohtu põhjenduste kohaselt ei ole klient kõiki nõutud dokumente esitanud ka hiljem, sh kohtumenetluse käigus. Klient oli jätnud mh avaldamata andmed rendiobjektidelt saadava tulu kohta, esitamata sõlmitud rendilepingud ning osaliselt ka kontode väljavõtted. Esitatud asjaolude alusel on kohtud põhjendatult leidnud, et krediidasutusel oli õigus kliendiga sõlmitud leping erakorraliselt üles öelda.¹³²

Tuginedes Riigikohtu seisukohtadele võiks autori hinnangul selguse huvides kaaluda VÕS-is, lisaks põhimakseteenuste osutamise lepingu sõlmimise kohustusele ja sõlmimisest keeldumise

---

¹²⁹ RK 2-18-17536, p 15.

¹³⁰ RK 2-18-17536, p 2.

¹³¹ RK 2-18-17536, p 15.

¹³² RK 2-18-17536, p 15.

alustele, ka põhimakseteenuste osutamise lepingu ülesütleamise aluseid täpsemini reguleerida. Kuivõrd põhimakseteenuste osutamise lepingu avamisest keeldumise puhul on VÕS § 710¹ lõikes 5 viidatud RahaPTS § 42 lõikes 2 tulenevatele ärisuhte loomisest keeldumise alustele, võiks autori hinnangul kõne alla tulla ka põhimakseteenuse lepingu erakorralise ülesütleamise aluste puhul viidata RahaPTS § 42 lõikest 4 tulenevale alusele.

Nagu eelnevalt selgitatud, on krediitiasutustel üldjuhul KAS § 89 lõike 9 kohaselt valida oma kliente ning RahaPTS § 10 lõike 1 kohaselt ka ise kujundada oma riskiisu. VÕS-i muutmise seletuskirja kohaselt tuleks KAS § 89 lõiget 9 põhimakseteenuste osutamise kontekstis tõlgendada nii, et krediitiasutusel on küll õigus valida kliente, kuid see ei tohi põhineda näiteks tarbija kodakondsusel või elukohal ehk ei tohiks tarbijaid nende asjaolude põhjal diskrimineerida.¹³³ Riigikohus on tsiviilasja nr 2-21-3552 otsuse punktis 21.2 rõhutanud, et direktiivi 2005/60/EÜ sätteid ei tohiks kasutada ettekäändena äriiselt vähem atraktiivsete tarbijate tagasilükkamiseks.¹³⁴ Seega ei tohiks põhimakseteenuse lepingut erakorraliselt üles öelda rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetele tuginedes, kui tegelikul on selle otsuse taga soov riske vältida.

EBA andis 2022. aastal välja enda arvamuse de-riskimise kohta¹³⁵, mille raames hinnati de-riskimise ulatust Euroopa Liidus ja kõrge rahapesu või terrorismi rahastamise riskiga klientidega või kliendikategooriatega ärisuhete lõpetamise või ärisuhete loomisest keeldumise otsuste mõju. EBA tuvastas, et de-riskimine mõjutab Euroopa Liidus paljusid erinevaid (potentsiaalseid) kliente ning tervete kliendikategooriate de-riskimine, ilma iga kliendi riskiprofiili eraldi läbi vaatamata, võib olla märk ebaefektiivsest rahapesu ja terrorismi rahastamise riskijuhtimisest. Ärisuhteid lõpetatakse või neid piiratakse teatud klientide või kliendigruppidega, et vältida riske, selle asemel, et võtta riske kooskõlas riskipõhise lähenemisviisiga ning riske juhtida.¹³⁶ Lisaks on EBA de-

---

¹³³ Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 40. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

¹³⁴ RK 2-21-3552, p 21.2.

¹³⁵ Euroopa Pangandusjärelevalve 05.01.2022 arvamus “Opinion of the European Banking Authority on “de-risking”” (EBA/Op/2022/01). Kättesaadav veebis: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2022/Opinion%20on%20de-risking%20%28EBA-Op-2022-01%29/1025705/EBA%20Opinion%20and%20annexed%20report%20on%20de-risking.pdf (27.04.2024).

¹³⁶ EBA 05.01.2022 arvamus “Opinion of the European Banking Authority on “de-risking”” (EBA/Op/2022/01). Kättesaadav veebis:

riskimise suunistes täpsustatud ka suuniste koostoimet maksekonto direktiiviga, mille kohaselt tuleb Euroopa Liidus seaduslikult elavatele isikutele tagada juurdepääs põhimaksekontole, võttes seejuures arvesse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise põhimõtteid ja regulatsioone. Suuniste kohaselt peaksid krediitiasutuste siseprotseduurid hõlmama võimalusi ja kriteeriumeid konkreetsele kliendile pakutavate toodete või teenuste funktsioonide individuaalseks ja riskitundlikuks kohandamiseks, nt kliendile üksnes põhimakseteenuste pakkumist. Lisaks on suunistes on sätestatud, et krediitiasutused peaksid paika panema siseprotseduurid, mille alusel võetakse hoolsusmeetmete rakendamisel arvesse põhimaksekonto piiratud funktsioone (sealhulgas väiksemat rahapesu riski).

Eesti õiguse kontekstis puudutavad EBA de-riskimise suunised eelkõige RahaPTS §-s 10 sätestatud riskiisu ja selle määratlemist. RahaPTS § 10 lõike 3 kohaselt peavad kohustatud isikud oma riskiisu määrama vähemalt selle, millistele tunnustele vastavate isikutega soovitakse ärisuhteid vältida ning milliste puhul kohaldatakse tugevdatud hoolsusmeetmeid, sealhulgas hindab kohustatud isik selliste isikutega kaasnevaid riske ning määrab nende riskide maandamiseks asjakohased meetmed. EBA suunistest lähtuvalt säilib kohustatud isikutel vastavuses RahaPTS-iga õigus määratleda oma riskiisu ja valida oma kliente, kuid vältida tuleks tervete kliendikategooriate kergekäelist de-riskimist, s.o vältida ilma riske hindamata ja riskipõhiseid meetmeid kaalumata automaatselt teatud kliendigruppide teenindamist.¹³⁷

Nagu ka eelnevalt selgitatud, siis hoolsusmeetmete kohaldamise osas on RahaPTS § 20 lõikes 6 sätestatud, et kohustatud isik rakendab kliendi suhtes kõiki RahaPTS § 20 lõikes 1 sätestatud hoolsusmeetmeid, kuid määrab nende kohaldamise ulatuse ja täpse viisi ning RahaPTS § 20 lõigetes 3 ja 4 nimetatud vajaduse, lähtudes varem hinnatud või konkreetse ärisuhtega või juhuti tehtava tehingu, toimingu või isikuga seonduvatest rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidest. Kohustatud isiku hoolsusmeetmete kohaldamise hindamisel arvestatakse muuhulgas ka VÕS-is sätestatud mõistlikkuse põhimõtet. Põhimaksekontode puhul tuleks hoolsusmeetmete riskipõhise kohaldamisel muu hulgas arvestada ka RahaPTS § 35 lg 2 punktis 6 sätestatuga, mille kohaselt

---

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2022/Opinion%20on%20de-risking%20%28EBA-Op-2022-01%29/1025705/EBA%20Opinion%20and%20annexed%20report%20on%20de-risking.pdf.

¹³⁷ Euroopa Pangandusjärelevalve.

loetakse maksekontoga seotud põhimakseteenuseid riske vähendavaks asjaoluks ehk sellises olukorras on RahaPTS § 32 alusel võimalik kohaldada hoolsusmeetmeid lihtsustatud korras.¹³⁸

Õiguskantsler on seisukohal, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise kattevarjus isikute juurdepääsu piiramine põhimakseteenustele ei ole õiguspärane.¹³⁹ Õiguskantsler möönab, et krediidasutuste soov riske maandada on mõistetav ning rahapesu vastu süstemaatiliselt võitlemine on oluline, kuid leiab, et selle kattevarjus isikutele põhimakseteenustele juurdepääsu piiramine ei ole seaduspärane. Ühtlasi juhib õiguskantsler tähelepanu, et isikute põhimakseteenustele juurdepääsust ilma jätmine võib omakorda luua eeldused nende isikute sotsiaalseks ja majanduslikuks tõrjutuseks. Ta ei välistanud seejuures varianti, et põhimaksekontodega seotud probleemid oleks võimalik lahendada ka õigusnormide ja riskide haldamise rakendamise praktika muutmise kaudu.¹⁴⁰ Sellest tulenevalt peaks õiguskantsleri hinnangul analüüsima, kas rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärki oleks võimalik saavutada ka mõnel muul viisil, mis isikute põhiõigusi vähem riivaks.¹⁴¹

FI põhimakseteenuste juhendis rõhutatakse samuti, et hoolsusmeetmete kohaldamise võimatus ei tohi seisneda selles, et tarbija ei vasta krediidasutuse poolt kehtestatud riskiisule.¹⁴² Ka Eesti Pangaliit on rõhutanud, et enne kliendiga makseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumist või selle

---

¹³⁸ Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenustele juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31.märts 2023. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061462/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%29_ET_COR.pdf (22.03.2024).

¹³⁹ Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (06.03.2024).

¹⁴⁰ Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, 10.03.2020 nr 6-1/191286/2001261, lk 1.

Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

¹⁴¹ Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, nr 5-3/2306693, 13.01.2023, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (29.02.2024).

¹⁴² Finantsinspeksiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend "Nõuded põhimakseteenuste osutajatele", p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (19.04.2024).

lõpetamist, peaks pank läbi viima põhjaliku sisemise analüüsi, et riskide juhtimise asemel neid hoopis põhjendamatult ei välditaks. See tähendab, et pangad peaksid soovimatu riskide vältimise asemel rakendama finantskaasatuse põhimõtet.¹⁴³ Ühe võimaliku alternatiivina riskide täielikule vältimisele on välja pakutud erinevaid tootepiiranguid. Nagu esimeses peatükis selgitatud, ei ole Eestis VÕS § 710¹ lõigete 9 ja 10 alusel lubatud piirata põhimakseteenuste ulatust või põhimaksekontol tehtavate tehingute arvu.

Finantsinspeksiooni juhatus võttis 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 vastu uuendatud FI AML juhendi, mis jõustub 01.05.2024.¹⁴⁴ Kui juhendi kehtivas redaktsioonis de-riskimist otseselt ei ole käsitletud, siis uuendatud FI AML juhendis on selgitatud ka de-riskimise, finantskaasatuse ja põhimaksekontodega seonduvad rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise aspektist täpsemalt. Näiteks on uuendatud juhendi punktis 3.1.8 sätestatud, et kohustatud isik peab riskide juhtimisel leidma tasakaalu finantskaasatuse ning rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamiseks rakendatavate meetmete vahel, et vältida isikute põhjendamatut jätmist õiguspärase juurdepääsuta finantstoodetele ja –teenustele kõrgema rahapesu või terrorismi rahastamise riski tõttu. Lisaks on juhendi punktis 3.1.8 ette nähtud ka võimalikud riskide juhtimise meetmed selle tasakaalu saavutamiseks. Näiteks võib kohustatud isik kohandada kontrollide (näiteks ärisuhte seire) taset ja intensiivsust vastavalt konkreetse kliendi rahapesu ja terrorismi rahastamise riskile või kaaluda muid kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riski maandamise võimalusi enne ärisuhte loomisest keeldumist või selle lõpetamist. Ühtlasi on võimaliku riskijuhtimise meetmena ette nähtud ka põhimakseteenuste ja –kontode pakkumist, kui õiguspärast viisi piirata isikule kõrgema rahapesu ja terrorismi rahastamise riskiga toodete või teenuste kasutamist ning tuvastada lihtsamalt ebatavalisi tehinguid ja tehingumustreid, kuid sellised piirangud peavad olema vajalikud ja proportsionaalsed ja mitte takistama kliendi juurdepääsu finantstoodetele ja -teenustele

---

¹⁴³ Pangaliit. Pangaliidu selgitus seoses makseteenuse osutamisest keeldumise põhjendamisega. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.pangaliit.ee/rahapesu-tokestamine/pangaliidu-selgitus-seoses-makseteenuse-osutamisest-keeldumise-pohjendamisega> (15.03.2024).

¹⁴⁴ Finantsinspeksiooni juhatus 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspeksiooni juhatus 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

ebamõistlikult.¹⁴⁵ Seega nähtub on FI uuendatud AML juhendiga on muu hulgas üle võetud ka EBA de-riskimise suunistest tulenev lähenemine, mida ka juba eespool kirjeldatud on.

Õiguskantsler on oma märgukirjas rõhutanud, et kliendiga ärisuhte lõpetamist tuleb hinnata iga kliendi puhul individuaalselt ning ärisuhte lõpetamise otsus on põhjendatud vaid juhul, kui rahapesu ja terrorismi rahastamise riske ei saa vähendada.¹⁴⁶

2.3. Huvigruppide seisukohad seoses põhimaksekontode avamisest keeldumise ja sulgemisega

Ühe võimaliku lahendusena on õiguskantsler välja pakkunud, et Eestis oleks võimalik seadusega ette näha, et elutähtsat teenust osutavad krediidasutused¹⁴⁷ peaksid kõikidele tarbijatele võimaldama vähemalt piiratud võimalustega põhimakseteenust, mis võimaldaks isikul näiteks vastu võtta töötasu või maksta arveid. Õiguskantsler on seisukohal, et tervikliku riskipõhise lähenemise korral peaks füüsiliste isikutega ärisuhete lõpetamine olema äärmuslik lahendus või täiesti välistatud, ning kõikidel isikutel, sõltumata nende riskiastmest, peaks olema võimalik avada pangakonto. Seega tegi õiguskantsler oma märgukirjas ettepaneku kaaluda seaduse muutmist nii, et tarbijatele on üldjuhul tagatud juurdepääs maksekontole ning selle sulgemiseks on krediidasutusel vaja riigilt luba saada.¹⁴⁸ Rahandusministeerium on õiguskantslerile (18.10.2022

---

¹⁴⁵ Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 3.1.8. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

¹⁴⁶ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, lk 4 p 21. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (17.03.2024).

¹⁴⁷ KAS § 3 lõike 2 kohaselt loetakse krediidasutust või välisriigi krediidasutuse filiaali elutähtsa teenuse osutajaks, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest: 1) tema osutatava teenuse katkemine või lõpetamine mõjutab märkimisväärselt Eesti finantsturu stabiilsust ning maksesüsteemi, sealhulgas makse- ja arveldussüsteemide seaduses sätestatud arveldussüsteemi järjepidevat toimimist; 2) tema klientide arv moodustab märkimisväärse osa Eestis finantsteenuseid kasutavate klientide arvust; 3) tema Eestis kaasatud hoiuste turuosa ületab kümmet protsenti krediidasutuste kaasatud hoiuste kogumahust. Selliste krediidasutuste loetelu kinnitab Eesti Pank (KAS § 3 lg 4). Elutähtsat teenust osutavad krediidasutused 2024.aasta märtsi seisuga on Swedbank AS, AS SEB Pank, Luminor Bank AS, AS LHV Pank ja Coop Pank AS.

¹⁴⁸ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 30-31. Kättesaadav arvutivõrgus:

kiri¹⁴⁹) vastanud, et analüüsib võimalust koostada eraldi õigusakt, mis tagaks senisest parema juurdepääsu põhimakseteenustele. Ühtlasi kaalub ministeerium nn sotsiaalkonto loomise võimalust, juhuks kui põhimakseteenuste osutamist reguleerivate normide muutmisega probleemi lahendada ei õnnestu.¹⁵⁰ Täpsemalt ei ole ministeerium aga selgitanud, milles need võimalikud muudatused seadusandluses seisneksid.

Vastuseks õiguskantsleri märgukirjale põhimakseteenuste tagamise kohta¹⁵¹ paluti ka pankadel põhimaksekontode avamisest keeldumise ja sulgemisega seoses tekkinud olukorda kommenteerida. Peamiselt põhjendasid pangad oma tegevust rangemaks muutunud regulatsioonidega. Näiteks Swedbank selgitas, et esineb olukordi, kus klient keeldub pangale täiendavat teavet andmast või eraisiku kontol toimub mingi arusaamatu tegevus. Ühtlasi kinnitas Swedbank, et enne sulgemise otsust palutakse kliendilt täiendavaid selgitusi või dokumente, ning lisas, et konto sulgemine on pigem erand ja tavalisem on kliendi kontole piirangute seadmine. Luminor viitas oma kommentaaris kliendiga seotud riskide tundmise olulisusele ning selgitas, et krediidasutused on kohustatud koguma klientidelt täiendavat teavet veendumaks, et erinevatest õigusaktidest tulenevad kohustused on täidetud. Juhul kui selle tulemusel ei teki pangal veendumust, et erinevad riskid on kaetud, on neil õigus finantsteenuste osutamisest keelduda. Ühtlasi rõhutas Luminor, et oluline on kliendi ja krediidasutuse vaheline sujuv koostöö, mis tähendab, et pangakontot avada sooviv isik peab samuti andma endast parima, et võimaldada pankadele vajalikku infot. Luminor selgitas, et pangad pingutavad selle nimel, et klientide kontrollimisega seotud protsesse lihtsamaks teha, kuid järeleandmisi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel ja kohalikele ning rahvusvahelistele regulatsioonidele vastavuse tagamisel teha pole võimalik. LHV hinnangul on Eestis juurdepääs maksekontoga seotud teenustele võrdlemisi hästi tagatud, sest erinevalt mõnest teisest EL-i riigist pole mõnes teises pangas konto omamine Eestis aluseks konto avamisest keeldumisele, ning kontode sulgemine või

---

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (07.03.2024).

¹⁴⁹ <https://adr.rik.ee/ram/dokument/12933924>

¹⁵⁰ Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, lk 3 p 12. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (21.04.2024).

¹⁵¹ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (17.03.2024).

avamisest keeldumine on pigem erand. Ühtlasi kinnitas LHV, et eraisikust kliendid, kes kasutavad maksekontot peamiselt töötasu laekumiseks ja igapäevasteks arveldusteks, ei peaks kartma ärisuhte lõpetamist. Hoolsusmeetmete kohaldamise võimatuse tõttu on LHV üksikutel juhtudel pidanud teenuseid küll piirama, ent sellistel juhtudel on nad kliendiga suhtluses olnud ja jaganud võimalusel ka selgitusi.¹⁵² Pankade esitatud kommentaaride põhjal nähtub, et nad on teadlikud erinevatest nõuetest, mis põhimakseteenuste osutamise kaasaevad. Ühtlasi saab nende seisukohadest järeldada, et enne tarbijaga ärisuhte loomisest keeldumist või selle lõpetamist, st riskide täielikku vältimist, kaaluvad nad ka erinevaid riskide juhtimise võimalusi ning põhimaksekontode avamisest keeldumine või nende sulgemine on pigem erandlik.

Autor saab õiguskantsleri seisukohast aru, et „piiratud võimalustega põhimakseteenuste võimaldamise“ all on silmas peetud põhimaksekontot, millele on veel täiendavalt teatud piirangud sätestatud. Eeltoodust tulenevalt, st tuginedes eelkõige VÕS § 710¹ lõigetele 9 ja 10, ei ole põhimaksekonto raames pakutavatele teenustele piirangute seadmine või tehingute arvule limiidi kehtestamine kehtivate seadustega lubatud. Õiguskantsleri ettepaneku kohaselt oleks see aga siseriikliku õigusega võimalik kehtestada. EBA de-riskimise suuniste punktis 15 ja FI põhimakseteenuste juhendi punktis 3.6 on muu hulgas sätestatud, et krediidasutus peab põhimakseteenuste osutamisele kohalduvate ja õigusaktides sätestatud regulatiivsete erisuste ja piirangutega ning võtma arvesse asjaolu, et põhimaksekonto puhul on juba olemuslikult tegemist piiratud teenusega. Järelikult ei oleks siseriiklikult taoliselt piiratud võimalustega makseteenuse võimaldamise kehtestamine kooskõlas maksekonto direktiiviga. Autori hinnangul jääb ebaselgeks, kas õiguskantsleri ettepanek võimaldada kõikidele tarbijatele piiratud võimalustega põhimakseteenuseid, tähendab muu hulgas, et põhimaksekonto raames pakutavad põhimakseteenused on juba olemuslikult piiratud teenused, mida tuleks võimaldada kõikidele tarbijatele, ilma rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise regulatsioonidest tulenevate piiranguteta.

---

¹⁵² Pärli, M. Inimesed hädas: pangad sulgavad nende kontosid, otsust põhjendamata. Eesti Rahvusringhääling, 12.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.err.ee/1062597/inimesed-hadas-pangad-sulgevad-nende-kontosid-otsust-pohjendamata> (17.03.2024).

Autor ei toeta õiguskantsleri ideed luua sotsiaalkonto institutsioon, mille avamine oleks kohustuslik ning selle sulgemine lubatud üksnes riigi loal. Esiteks tekiks sellisel juhul küsimus, et kes selliste taotluste läbivaatamise ja lubamisega tegelema hakkaks. Kas näiteks Rahapesu Andmebüroo? Autori hinnangul on risk, et kui põhimaksekonto avamisest keeldumiseks või sulgemiseks on vajalik riigi luba, siis negatiivse otsuse puhul tekiks sellest suurem konflikt, sest sel juhul oleks vaidlus juba tarbija ja riigi vahel, mitte üksnes tarbija ja konkreetse krediitiasutuse vahel. Sellest tulenevalt oleks ebaselge, kas olukorras, kus riik annab isiku põhimaksekonto sulgemiseks loa, säilib isikul õigus kohtusse pöörduda. Kas sel juhul kohtusse pöördumisel oleks isikul üldse mingi perspektiiv? Teiseks tekib küsimus, millistest kaalutlustest peaks riik lähtuma põhimaksekonto sulgemise põhjendatuse analüüsimisel ning kas oleks midagi teisiti võrreldes sellega, kui krediitiasutus oma diskretsioonist lähtuvalt neid otsuseid teeb. Lisaks ei saa ka välistada olukorda, kus riik ei anna isiku põhimaksekonto sulgemiseks luba, kuid siiski risk realiseerub ning tuleb välja, et isik kasutab või on kasutanud seda kontot raha pesemiseks või terrorismi rahastamiseks. Kes sellisel juhul riski realiseerumise eest vastutab? Kas saaks krediitiasutus näiteks oma vastutuse välistada, sest on kohusatud lähtuma riigi suunistest? Sellisel juhul tekiks omakorda küsimus, kas riik peaks või võiks sellise riski realiseerumise eest vastutama.

Täiendavalt märgib autor, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel võib tekkida vajadus tegutseda kiiresti ja operatiivselt, ent kui konto sulgemiseks on vaja eelnevalt riigi nõusolekut, ei tagaks see tõenäoliselt piisavalt kiiret reageerimisvõimekust. Seega võiks riigi nõusoleku taotlemine pärssida rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgi saavutamist ning selleks kehtestatud nõuete efektiivset järgimist. Autori hinnangul ei oleks põhimaksekontode sulgemine üksnes riigi loal sobilik meede ülalkirjeldatud probleemi lahendamiseks, sest kohustaks krediitiasutusi võtma riske, mille osas neil ei oleks igas olukorras võtta piisavaid meetmeid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks. Ühtlasi võib see kaasa tuua olukorra, kus isikutel tekib nõ puutumatus tunne, sest nad teavad, et vähemalt üks krediitiasutus peab neile kohustuslikus korras sostisaalkonto avama. Autori hinnangul võiks riigi loal põhimaksekonto sulgemine tulla kõne alla vaid juhul, kui riigi loa taotlemise ajaks oleks krediitiasutusel võimalik seada sellele konkreetsele kontole mingid piirangud, kuid kehtiv õigus seda praegu ei võimalda. Autori hinnangul ei oleks otstarbekas uute regulatsioonide kehtestamine või lisaks põhimaksekontole veel ka sotsiaalkonto institutsiooni loomine selleks, et lahendada probleemi,

mille tegelik ulatus Eesti kontekstis on ebaselge. Käesoleval ajal puudub adekvaatne statistika selle kohta, et kui palju on Eestis selliseid isikuid, kelle suhtes on kõikide hooldusmeetmete nõuetekohane kohaldamine võimalik, kuid ükski pank ei ole siiski nõus talle riskide vältimise eesmärgil põhimaksekontot avama. Seega on autor seisukohal, et uute regulatsioonide kehtestamise või sotsiaalkonto institutsiooni loomise puhul oleks tegemist pigem ülereageerimise ning ülereguleerimisega. Ühtlasi oleks sellisel juhul ebaselge põhimaksekonto ja sotsiaalkonto omavaheline suhestumine. Lisaks tekitaks küsitavust ülereguleerimise vastuolu riskipõhise lähenemisviisiga.

Finantsinspektsiooni strateegia 2022–2025. aastateks näeb ühe strateegilise eesmärgina ette, et Finantsinspektsioon kaitseb klientide ja investorite huve, et tugevdada usaldust finantsturu vastu. Selleks soovib Finantsinspektsioon luua finantsombudsmani büroo, mille eesmärk oleks lepitada ja lahendada vaidlusi.¹⁵³ Finantsombudsmani institutsiooni loomisega suureneks Eesti finantsvahendajate omavastutus ja võimaldaks tarbijad paremini kaitsta. Tarbija rahulolu ning õiglane kohtlemine on oluline ka finantsstabiilsuse huvides. Üldiselt olukorras, kus finantsvahendaja ja kliendi vahel tekib mingi erimeelsus, mida nad omavahel lahendada ei suuda, on neil võimalus muidu pöörduda kohtusse. Kuigi kohtumenetlused on Eestis kiired, siis spetsiifilises valdkonnas, näiteks antud juhul finantsvaldkonnas, tõendite kogumine ja õiguse ning kohtupraktika tundmine ei ole odav, mistõttu on kliendil juba eos nõrgem positsioon finantsvahendaja professionaali vastu. Seejuures saaks finantsombudsmani lahendeid võtta arvesse ka järelevalvetegevuses.¹⁵⁴ Seaduseelnõu finantsombudsmani ametikoha loomiseks, millega muudetakse FIS-i ja täitemenetluse seadustikku, saatis rahandusministeerium kooskõlastusringile juba 2022. aasta juunis. Finantsombudsmani poole pöördumisel jääksid kõik kulud poolte endi kanda, st kui tarbija vaidluse kaotab, ei pea ta finantsvahendaja kulusid kinni maksma, ning riigieelarvele oleks kulu 0 eurot. Seega oleks finantsombudsmani büroo loomine ka selge sõnum riigi poolt ka kõige haavatavamate tarbijate kaitsel.¹⁵⁵ Õiguskantsleri hinnangul ei

---

¹⁵³ Finantsinspektsiooni strateegia 2022-2025. III, Oodatav tulemus 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/finantsinspektsioon/finantsinspektsioonist/finantsinspektsiooni-strateegia-2022-2025> (17.04.2024).

¹⁵⁴ Finantsinspektsiooni veebileht. Kilvar Kessler: Miks vajab Eesti finantsombudsmani? (07.04.2021). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/blogi/miks-vajab-est-i-finantsombudsmani> (17.04.2024).

¹⁵⁵ Finantsinspektsiooni veebileht. Siim Tammer: Finantsombudsman loob silmsideme võlavõimuritega (22.09.2022). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/blogi/finantsombudsman-loob-silmsideme-volavoimuritega> (17.04.2024).

aitaks aga finantsombudsmani institutsiooni loomine kaasa põhimaksekontodega seotud probleemide lahendamisele, kui enne ei muudeta põhimaksekontode võimaldamist käsitlevaid regulatsioone.¹⁵⁶ Magistritöö kirjutamise ajaks ei ole vastavat seadust veel vastu võetud ega ka finantsombudsmani bürood loodud. Autor toetab finantsombudsmani büroo loomist ning tema hinnangul aitaks see lahendada tarbijate ja krediidasutuste vahelisi vaidlusi ka põhimaksekontodega seoses. Ühtlasi, kui sealt joonistub välja mingi muster, näiteks mingi konkreetne krediidasutus teadlikult tegeleb de-riskimisega, saaks Finantsinspeksioon seda oma järelevalvelises tegevuses arvesse võtta, mis samuti aitaks kaasa ühtlasema ja õiglasema praktika loomisele. Seega ei piirduks finantsombudsmani lahendite mõju vaid üksikjuhtumitega, vaid võiks kaasa tuua positiivseid muutusi praktikas ka laiemalt ning oleks tõhus ka menetlusökoonomia vaatest. Teisalt saab autor aru ka õiguskantsleri seisukohast ja põhjendusest ning mõnab, et üks lahendus ei välista teist.

Järelevalvet põhimakseteenuste osutamise üle teostavad Eestis Finantsinspeksioon ja ka Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi TTJA)¹⁵⁷. Juhul, kui krediidasutus on põhimakseteenuste lepingu sõlmimisele esitatud nõudeid rikkunud, siis on võimalik teda TKS § 72¹ lõike 2 alusel karistada rahatrahviga kuni 400 000 eurot¹⁵⁸. Selliste väärtegude kohtuväline menetleja on TKS § 75 lõike 3 kohaselt Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. TTJA tarbijavaidluste komisjoni registrist¹⁵⁹ ei nähtu, et TTJA põhimakseteenustele juurdepääsu tagamise teenustega seoses mõne kaasusega oleks tegelenud. Autori hinnangul võiks ka TTJA kaudu põhimaksekonto avamisest keeldumise või selle sulgemise alased vaidlused aidata kaasa ühetaolisema praktika kujundamisele. Pigem on TTJA asemel tarbijate eest sõna võtnud õiguskantsler, kes autori hinnangul on põhimakseteenuste ja –kontoga seotud küsimusi hinnanud eelkõige tarbijakaitse prisma läbi, kuid teisalt ei saa ka nõuda krediidasutustelt diskretsiooni selles osas, mida seadus neile ei võimalda. Kui ikkagi klient hoolsusmeetmete kohaldamiseks vajalikke

---

¹⁵⁶ Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, 13.01.2023 nr 5-3/2306693, lk 3 p 13. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (21.04.2024).

¹⁵⁷ Kilvar Kessler: igapäevaste pangateenuste kättesaadavusega on olnud probleeme:

<https://www.fi.ee/et/uudised/kilvar-kessler-igapaevaste-pangateenuste-kattesaadavusega-olnud-probleeme> (28.04.2024).

¹⁵⁸ TKS § 72¹ lg 2.

¹⁵⁹ Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Tarbijavaidluste komisjoni otsuste register. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://jvis.ttja.ee/modules/tarbijavaidluskomisjoni-otsused/avalik> (24.04.2024).

andmeid või dokumente ei esita, siis ei jää pangal muud üle kui ärisuhte loomisest keelduda või see üles öelda, sest tegemist on seadusest tuleneva imperatiivse kohustusega. Kuivõrd TTJA-l on olemas ka õigus rikkumiste puhul läbi viia väärteomenetlusi, kuid seda pole tehtud, siis võiks ka seda meetet kasutada krediidasutuste praktikate ühtlustamiseks või riigile täiendava surve avaldamiseks võimalike seadusemuudatuste või finantsiombudsmani ametikoha loomiseks

3. Põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamine tarbijale

3.1. Põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamise kohustus

Maksekonto direktiivi preambuli punkti 43 on peaskid liikmesriigid tagama, et krediidasutused vaatavad põhimaksekonto avamise taotlused läbi käesolevas direktiivis sätestatud tähtaegadeks ning taotluse rahuldamata jätmise korral teavitavad krediidasutused tarbijat selle konkreetsetest põhjustest, välja arvatud juhul, kui rahuldamata jätmise põhjuste teatamine oleks vastuolus riigi julgeoleku või avaliku korra või direktiiviga 2005/60/EÜ¹⁶⁰. Täpsemalt on maksekonto direktiivi artikli 16 lõikes 7 sätestatud, et liikmesriigid tagavad, et lõigetes 4, 5 ja 6 osutatud juhtudel teatab krediidasutus pärast otsuse tegemist viivitamata kirjalikult ja tasuta tarbijale taotluse tagasilükkamisest ja tagasilükkamise konkreetsest põhjusest, välja arvatud juhul, kui selline avalikustamine oleks vastuolus riigi julgeoleku, avaliku korra või direktiivi 2005/60/EÜ eesmärkidega. Taotluse tagasilükkamise korral annab krediidasutus tarbijale teavet

---

¹⁶⁰ Maksekonto direktiiv, preambuli p 43.

tagasilükkamist puudutava kaebuse esitamise menetluse kohta, tarbija õiguse kohta võtta ühendust asjaomase pädeva asutusega ja vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks määratud organi kohta, esitades asjaomased kontaktandmed.¹⁶¹

Eesti õiguses on üldine põhjendamiskohustus sätestatud KAS § 89 lõikes 9¹, mille kohaselt peab krediidasutus isikuga makseteenuste lepingu sõlmimisest keeldumisel või makseteenuste lepingu ülesütlemisel seda isikule põhjendama ning sealhulgas andma talle teavet keeldumist või ülesütlemist puudutava kaebuse esitamise õiguse kohta. Põhimakseteenuste osas on VÕS § 710¹ lõikes 4 on ette nähtud erinorm, mille kohaselt on krediidasutus kohustatud viivitamata, kuid hiljemalt kümne arvelduspäeva möödumisel tarbija nõuetekohase taotluse saamisest sõlmima tarbijaga põhimakseteenuse lepingu või teavitama teda lepingu sõlmimisest keeldumisest. Seega on krediidasutusel põhimaksekonto avamiseks esitatud taotlust menetleda maksimaalselt 10 päeva¹⁶² ning juhul, kui krediidasutus keeldub põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest, peab ta 10 päeva jooksul pärast taotluse laekumist isikut vastavasisulisest otsusest teavitama.

VÕS § 710¹ lõikes 6 on ette nähtud, et krediidasutus on kohustatud tarbijat kirjalikult ja tasuta teavitama põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumisest ja keeldumise põhjustest. VÕS-is on aga reguleeritud üksnes tarbijale põhimaksekonto avamisest keeldumise põhjendamist, kuid mitte põhimaksekonto sulgemise põhjendamist. Järelikult tuleks põhimaksekonto sulgemisest teavitamise ja selle põhjendamise osas tuleks lähtuda KAS-i sätestest, eelkõige juba mainitud § 89 lõikest 9¹.

Sisu poolest peaksid krediidasutuse poolt tarbijale esitatavad selgitused olema piisavad ja arusaadavad. Võimalusel tuleks tarbijale anda suuniseid selle kohta, mida ta peaks tegema selleks, et talle põhimaksekonto avamine ikkagi võimalik oleks.¹⁶³ Kliendile vastavasisulise otsuse kirjalikult ja tasuta põhjendamine on oluline selguse ja läbipaistvuse huvides¹⁶⁴. Põhimakseteenuse

---

¹⁶¹ Maksekonto direktiiv, artikkel 16 lg 7.

¹⁶² Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.4. Tallinn: Juura (2020).

¹⁶³ Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele”, p 3.14. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele> (29.02.2024).

¹⁶⁴ Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.4. Tallinn: Juura (2020).

lepingu sõlmimisest keeldumise korral peab krediitiasutus lisaks otsusele ja otsuse põhjendusele esitama VÕS § 710¹ lõike 7 kohaselt tarbijale ka VÕS § 711 lõike 1 punktides 23 ja 24 nimetatud teabe, st makseteenuse lepingu suhtes kohaldatavat õiguste ja vaidluste lahendamise korda käsitlevad tingimused ning teabe vaidluste kohtuvälise lahendamise võimaluste kohta, ning avaldama vastavad kontaktandmed.

3.2. Piirangud tarbijale põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamisel

Tarbija õigus saada põhjendusi põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumise või põhimakseteenuse lepingu ülesütlemise otsuse ja selle põhjenduste kohta ei ole aga absoluutne, sest nii Euroopa Liidu kui ka Eesti siseriiklikust õigusest tulenevad krediitiasutuste põhjendamiskohustusele teatud piirangud. Maksekonto direktiivi preambuli punkti 43 ja artikli 16 lõike 7 kohaselt on tarbija teavitamine põhimaksekonto avamisest keeldumise või põhimaksekonto sulgemise otsusest ja otsuse põhjustest teavitamine keelatud, kui see oleks vastuolus riigi julgeoleku, avaliku korra või AMLD III eesmärkidega, st Euroopa Liidu finantsüsteemi rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks ära kasutamise tõkestamisega.

AMLD IV artikli 39 lõike 1 kohaselt ei tohi kohustatud isikud, nende juhid ega töötajad avalikustada kliendile ega teistele kolmandatele isikutele asjaolu, et tema kohta edastatakse, on edastatud või tulevikus edastatakse teade rahapesu andmebüroole. Ka FATF-i soovitus nr 21 punktis b on ette nähtud, et finantsasutustel peaks olema seadusega keelatud avaldada informatsiooni või anda teavet, et rahapesu andmebüroole on teatatud kahtlasest tehingust või esitatud sellega seotud teavet (ehk nn *tipping-off* keeld).¹⁶⁵ *Tipping-off* keeld on oluline seetõttu, et juhul, kui klient saab teada, et tema suhtes esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, võib see kahjustada juhtumi uurimist. Rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral peab finantsasutus seega võtma arvesse ohtu, et klient võib hoolsusmeetmete kohaldamise käigus saada

---

¹⁶⁵ Financial Action Task Force. THE FORTY RECOMMENDATIONS OF THE FINANCIAL ACTION TASK FORCE ON MONEY LAUNDERING. RAHAPESU NING TERRORISMI JA MASSIHÄVITUSRELVADE LEVIKU RAHASTAMISE VASTU VÕITLEMISE RAHVUSVAHELISED STANDARDID, FATFi soovitusel, veebruar 2012 (eestikeelne tõlge), lk 19. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/translations/Recommendations/FATF-40-Rec-2012-Estonian.pdf.coredownload.inline.pdf> (18.03.2024).

sellise kahtluse kohta vihje saada. Sellises olukorras võib finantsasutus jätta vastavad hoolsusmeetmed kohaldamata ja kohe teavitada kahtlasest tehingust.¹⁶⁶

Eesti siseriiklikus õiguses on üldine piirang põhjendamiskohustusele sätestatud KAS § 89 lõikes 9¹, mille kohaselt on krediidasutusel makseteenuste lepingu sõlmimisest keeldumise või makseteenuste lepingu ülesütlemise põhjendamine keelatud seda isikule põhjendama ning sealhulgas andma talle teavet keeldumist või ülesütlemist puudutava kaebuse esitamise õiguse kohta, välja arvatud juhul, kui keeldumise põhjuste avalikustamine on vastuolus RahaPTS-is või mõnes muus seaduses sätestatuga, või olukorras, kus info avalikustamine võib kahjustada krediidasutuse teabevahetust õiguskaitse- ja julgeolekuasutustega või koostööd välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooniga. Põhimakseteenuste osas on täpsemalt VÕS § 710¹ lõikes 6 ette nähtud, et krediidasutus on kohustatud tarbijat kirjalikult ja tasuta teavitama põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumisest ja keeldumise põhjustest, välja arvatud juhul, kui keeldumise põhjuste avalikustamine on vastuolus Eesti riigi julgeoleku ja avaliku korra või RahaPTS-iga. VÕS-is on põhimakseteenuste osutamisest keeldumisest põhjendamist reguleeritud üksnes põhimakseteenuse osutamise lepingu sõlmimisest keeldumise korral. Põhimakseteenuse lepingu erakorralise puhul peaks seega lähtuma KAS § 89 lõikes 9¹ sätestatud üldisest põhjendamiskohustusele seatud piirangust. Nii KAS § 89 lõike 9¹ kui ka VÕS § 710¹ kohaselt on tarbijale põhimakseteenuste osutamisest keeldumise põhjendamine keelatud muu hulgas olukorras, kui see oleks vastuolus RahaPTS-i sätetega.

Selline vastuolu RahaPTS-iga võib tuleneda Rahapesu Andmebüroo teavitamisest, kuivõrd sellekohane teade on RahaPTS § 50 lõike 1 kohaselt konfidentsiaalne. Nimelt on RahaPTS § 50 lõikes 1 on sätestatud, et kohustatud isikul, juriidiliseks isikuks oleva kohustatud isiku struktuuriüksusel, juhtorgani liikmel ja töötajal on keelatud isikut, selle isiku tegelikku kasusaajat, esindajat või kolmandat isikut teavitada nende kohta Rahapesu Andmebüroole esitatud teatest, sellise teate esitamise plaanist või esitamise toimumisest. Seega ei saa krediidasutus tarbijale

---

¹⁶⁶ Financial Action Task Force. THE FORTY RECOMMENDATIONS OF THE FINANCIAL ACTION TASK FORCE ON MONEY LAUNDERING. RAHAPESU NING TERRORISMI JA MASSIHÄVITUSRELVADE LEVIKU RAHASTAMISE VASTU VÕITLEMISE RAHVUSVAHELISED STANDARDID, FATFi soovitused, veebruar 2012 (eestikeelne tõlge), lk 63. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/translations/Recommendations/FATF-40-Rec-2012-Estonian.pdf.coredownload.inline.pdf> (18.03.2024).

põhimakseteenuste osutamisest keeldumist põhjendada, kui ta rikuks sellega RahaPTS § 50 lõikes 1 sätestatud konfidentsiaalsuskohustust ehk nn *tipping-off* keeldu.

Rahapesu Andmebüroo teavitamise alused on sätestatud RahaPTS §-s 49, mille lõikes 1 on sätestatud, et juhul kui kohustatud isik tuvastab majandus- või kutsetegevuse, ametitoimingu või ametiteenuse osutamise käigus tegevuse või asjaolud, mille tunnused osutavad kuritegelikust tegevusest saadud tulu kasutamisele, terrorismi rahastamisele või sellega seotud kuritegude toimepanemisele või sellise tegevuse katsele või mille puhul tal on kahtlus või ta teab, et tegemist on rahapesu või terrorismi rahastamisega või sellega seotud kuritegude toimepanemisega, on ta kohustatud sellest viivitamata, kuid hiljemalt kaks tööpäeva pärast tegevuse või asjaolude tuvastamist või kahtluse tekkimist, teatama Rahapesu Andmebüroole. Seejuures on RahaPTS § 49 lõikes 2 sätestatud, et § 49 lõiget 1 kohaldatakse ka juhul, kui ärisuhte loomine, tehing, toiming või teenuse osutamine jääb teostamata, ning selle kohaldamist kaalutakse RahaPTS §-des 42 ja 43 nimetatud asjaolude esinemise korral. Seega langevad kokku RahaPTS § 49 lõigete 1 ja 2 ning RahaPTS § 42 lg 1 punkti 2 asjaolud, st rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, mistõttu § 49 lõikes 2 ei ole eraldi §-le 42 viidatud.¹⁶⁷ Näiteks 2023. aastal tegid krediidasutused Rahapesu Andmebüroole 4392 rahapesu kahtlusega teadet ja kokku 82 terrorismi rahastamise riski ja kahtluse teadet.¹⁶⁸

Järelikult peab krediidasutus rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral Rahapesu Andmebürood igal juhul teavitama, sealhulgas ka siis, kui kahtluse tõttu jääb ärisuhe loomata, tehing või toiming tegemata või teenus osutamata. Juhul, kui krediidasutus jätab ärisuhte loomata, lükkab tehingu edasi või lõpetab ärisuhte, sest ta ei suuda kohaldada RahaPTS-i alusel nõutavaid hoolsusmeetmeid, kuid sellega ei kaasne seejuures rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlust, Rahapesu Andmebüroo teavitamise kohustust ei teki, aga seda tuleks siiski kaaluda.

---

¹⁶⁷ Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (130 SE) esimese lugemise seletuskiri, lk 24. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/69421167-7e69-4383-b2f8-b9f2912a13e6> (21.03.2024).

¹⁶⁸ Rahapesu Andmebüroo aastaraamat 2023, lk 51. Kättesaadav arvutivõrgus: https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Rahapesu%20Andmeb%C3%BCroo%20aastaraamat%202023_0.pdf (08.04.2024).

Järgmiselt vaatame Rahapesu Andmebüroole teate esitamise kohustuse tekkimist seoses põhimakseteenuste osutamisest keeldumisega. Esmalt vaatame teavitamiskohustuse tekkimist rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse korral. RahaPTS § 49 lõigete 1 ja 2 kohaselt peab krediitiasutus rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral Rahapesu Andmebürood igal juhul teavitama, sealhulgas ka siis, kui kahtluse tõttu jääb ärisuhe loomata. Seega olukorras, kus krediitiasutus keeldub tarbijaga põhimakseteenuse osutamise lepingu sõlmimisest RahaPTS § 42 lg 1 punkti 2 alusel ehk rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse tõttu, kaasneb sellega igal juhul Rahapesu Andmebüroo teavitamise kohustus. Sellest tulenevalt on igal juhul keelatud tarbijale rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse tõttu põhimakseteenuse osutamisest keeldumist põhjendada. Olukorras, kus krediitiasutus on RahaPTS § 42 lõike 4 alusel kohustatud tarbijaga põhimakseteenuse lepingu erakorraliselt üles ütlema ning vastava olukorraga kaasneb ka rahapesu ja terrorismi kahtlus, kaasneb sellega ka Rahapesu Andmebüroo teavitamise kohustus, millest tulenevalt on tarbijale põhimakseteenuse lepingu ülesütlemise põhjuste avaldamine keelatud. Ka FI põhimakseteenuste juhendi punktis 3.12 on täpsustatud, et kui põhimaksekonto avamisest keeldumise või maksekonto sulgemise aluseks on RahaPTS § 42 lõike 1 punkt 2, on põhimaksekonto avamisest keeldumisel või põhimaksekonto sulgemisel krediitiasutus kohustatud järgima RahaPTS § 51 lõikes 1 sätestatud konfidentsiaalsuskohustust ning tarbijat ei tohi keeldumise või sulgemise põhjustest teavitada. Tulenevalt RahaPTS § 49 lõigetest 1 ja 2, on krediitiasutusel RahaPTS § 42 lõike 1 punktis 2 nimetatud põhjenduse kasutamisel kohustus alati sellest teavitada Rahapesu Andmebürood.

Järgmiselt vaatame Rahapesu Andmebüroo teavitamise kohustuse tekkimist hoolsusmeetmete kohaldamise võimatuse korral. RahaPTS § 49 lõike 1 ja 2 kohaselt RahaPTS §-s 42 olukorras automaatselt Rahapesu Andmebüroo teavitamise kohustust ei teki, kuid selle tegemist tuleks siiski kaaluda. Seega juhul, kui krediitiasutus keeldub tarbijaga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest hoolsusmeetmete kohaldamise võimatuse tõttu ning sellega rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlust ei kaasne, ei teki tal kohustust Rahapesu Andmebüroole sellekohast teadet esitada, kuid RahaPTS § 42 lõike 2 kohaselt tuleks seda siiski teatud juhtudel kaaluda. Põhimakseteenuse lepingu ülesütlemise puhul hoolsusmeetmete võimatuse tõttu tuleks samuti RahaPTS § 49 lõikest 2 lähtuvalt kaaluda Rahapesu Andmebüroo teavitamist. Juhul, kui Rahapesu Andmebüroole teadet ei esitata, peab krediitiasutus tarbijale põhimakseteenuse osutamisest keeldumist ka põhjendama.

Ka FI põhimakseteenuse juhendi punktis 3.13 on sätestatud, et rakendades RahaPTS § 42 lõike 1 punkti 1 põhimaksekonto avamisest keeldumiseks või põhimaksekonto sulgemiseks, võib krediidasutusel tekkida vastavalt RahaPTS § 49 lõigetele 1 ja 2 kohustus Rahapesu Andmebürood teavitada. Seega ei pruugi krediidasutusel RahaPTS § 42 lõike 1 punkti 1 kohaldamisel alati olla lubatud tarbijale põhimaksekonto avamisest keeldumist või maksekonto sulgemist põhjendada ning krediidasutus peab järgima RahaPTS § 51 lõikes 1 sätestatud konfidentsiaalsuskohustust. Kui põhimakseteenuste osutamisest keeldumisega teavitamis- ega konfidentsiaalsuskohustust ei kaasne, peab krediidasutus põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumist või lepingu ülesütlemist tarbijale põhjendama.

Eesti Pangaliit on oma veebilehel põhjendamiskohustuse täitmise osas andnud pankadele suunise, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise hooldusmeetmete kohaldamise võimatusest tingitud ärisuhte erakorralisel lõpetamisel, millega ei kaasnenud Rahapesu Andmebüroo teavitamist, saab krediidasutus oma põhjenduses viidata konkreetsele hooldusmeetmele, mida kliendi suhtes kohaldada polnud võimalik. Ühtlasi oleks sellisel juhul võimalik viidata ka täpsematele kliendisuhtlusega seotud asjaoludele, näiteks mis andmeid või teavet ja millal pank kliendil esitada palus ning kas see oli piisav. Lisaks saab krediidasutus hooldusmeetmete kohaldamise võimatuse tõttu ärisuhte lõpetamist põhjendades viidata ka panga üldtingimustele. Rahapesu või terrorismi rahastamise kahtluse korral on kliendile konto avamisest keeldumise või konto sulgemise põhjendamine minimaalne, võrreldes näiteks hooldusmeetmete kohaldamise võimatuse või riskiisu põhjustega, sest Rahapesu Andmebüroole esitatava teatega seotud informatsioon on konfidentsiaalne ja selle avaldamine kliendile on keelatud.¹⁶⁹

Õiguskantsler on enda märgukirjas¹⁷⁰ juhtinud aga tähelepanu asjaolule, et temani jõudnud kaebuste põhjal ei ole krediidasutuse põhjendused konto sulgemise kohta eriti sisulised. Vahel küll viitavad krediidasutused riskiisu või ärimudeli muutustele, kuid õiguskantsleri hinnangul ei

---

¹⁶⁹ Pangaliit. Pangaliidu selgitus seoses makseteenuse osutamisest keeldumise põhjendamisega. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.pangaliit.ee/rahapesu-tokestamine/pangaliidu-selgitus-seoses-makseteenuse-osutamisest-keeldumise-pohjendamisega> (15.03.2024).

¹⁷⁰ Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (29.02.2024).

ole selline põhjus ega põhjendus kliendi konto sulgemiseks piisav. Õiguskantsler seisukohal, et taoliste põhjenduste vastu ei ole isikutel võimalik ennast kaitsta, sest need ei lähtu konkreetse kliendi isikust ja seetõttu ei ole võimalik kliendil ka mingeid vastuväiteid esitada. See toob kaasa olukorra, kus isikul, kelle pangakonto näiteks kõrgema riski või ebatavalise tehingu suleti, on hiljem väga keeruline uut kontot avada.¹⁷¹ Autori hinnangul võivad järelkult õiguskantsleri etteheited pankade põhjendustele olla õigustatud juhul, kui nende konkreetsete kaasuste puhul krediidasutused vastavate olukordade osas Rahapesu Andmebüroole teadet ei esitanud. Sellisel juhul ei laiene ärisuhtest keeldumise või ärisuhte ülesütlemise põhjendamisele RahaPTS-ist tulenevaid konfidentsiaalsuse nõudeid. Maksekonto direktiivi preambuli punktist 43 lähtuvalt peaks krediidasutus tarbijat põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumisel teavitama sellekohase otsuse konkreetsetst põhjustest. Sellest tulenevalt ei ole autori hinnangul piisav viidata lihtsalt üldiselt hoolsusmeetmete kohaldamise võimatusele või sellele, et pank on kohustatud isik RahaPTS-i mõistes.

Konfidentsiaalsuskohustuse eesmärk ehk võimaliku kurjategija teavitamine tema suhtes algatatud menetlusest, kaalub autori hinnangul üles võimaliku lisandväärtuse, mille tarbijale mõnevõrra detailsema põhjenduse andmine võiks anda. Krediidasutuse seisukohalt oleks vähem riskantne riskida põhjendamiskohustuse võimaliku rikkumisega, kui konfidentsiaalsuskohustuse ja *tipping-off* keelu rikkumisega. Sellisel juhul tekib pangal põhimõtteline kaalutluskoht, kas konfidentsiaalsuskohustuse piire kombates anda tarbijale võimalikult põhjalik selgitus ja riskida RahaPTS-ist tulenevate kohustuste rikkumisega või anda tarbijale võimalikult üldine ja vältida RahaPTS-ist tulenevate kohustuste rikkumisega riskimist. Ühest küljest võib selline valik olla krediidasutuse seisukohast selline üsna lihtne – loogilisem on mitte riskida RahaPTS-ist tuleneva konfidentsiaalsuskohustuse rikkumisega, mis omakorda võib kaasa tuua ka võimaliku kurjategija teavitamise tema suhtes algatatud menetlusest. Kuivõrd tarbija, kellele krediidasutus oma otsust põhjendada peab, ei ole sellises olukorras niikuinii enam selle krediidasutuse klient, ei ole krediidasutuste seisukohast ka vahet, kas klient on selle põhjendusega rahul või mitte ehk krediidasutuse ei riski sellisel juhul kliendi kaotamisega. Juhul, kui klient krediidasutuse otsusega

---

¹⁷¹ Õiguskantsler. Märjukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 26.

Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (07.03.2024).

või põhjendusega rahul ei ole, saab ta küll oma õiguste kaitseks pöörduda kohtusse (või tarbijakaitseameti poole, kes teeb järelevalvet põhimakseteenuste osutamise üle), kuid sageli on sellises vaidluses krediidasutus ikkagi tugevamal positsioonil ning krediidasutustel on ka rohkem ressursse, mida võimaliku kohtuvaidluse peale kulutada.

Riigikohus on tsiviilasja nr 2-18-17536 raames käsitlenud muu hulgas ka kliendile ärisuhte lõpetamisest põhjendamist krediidilepingu ülesütlemise puhul. Antud kaasuses oli kliendile saadetud e-kirjas viidati täiendava informatsiooni küsimise alusena lisaks krediidilepingu vastavale punktile ka sellele, et: „*pangal on ka seadusest tulenevalt selged kohustused klientide majandustegevusest aru saamiseks*“. Samas kirjas viitas pank ka õigusele leping üles öelda, kui klient informatsiooni andmise kohustust ei täida. Lepingu ülesütlemise teates viitas pank ka RahaPTS §-le 20 ning sellele, et klient on keeldunud kostjaga hoolsusmeetmete rakendamiseks vajaliku koostöö tegemisest. Kolleegium leidis, et klient pidi mõistlikult võttes lepingu ülesütlemise teatest aru saama, miks pank lepingu üles ütleb. Ka varasemast kirjavahetusest pidi klient mõistma, et informatsiooni andmise kohustus tuleneb lisaks lepingule ka seadusest.¹⁷²

Seega ei ole antud kaasuse puhul pank küll viidanud konkreetsele hoolsusmeetmele, vaid üldiselt RahaPTS §-le 20, kus on loetletud kõik rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil kohaldatavad hoolsusmeetmed. Siiski on pank kasutanud kliendilt täiendavaid andmeid päriivas kirjas, et: „*pangal on ka seadusest tulenevalt selged kohustused klientide majandustegevusest aru saamiseks*“, millest võib järeldada, et tegemist oli antud juhul RahaPTS § 20 lg 1 punktist 4 tuleneva hoolsusmeetmega. RahaPTS § 20 lg 1 punkti 4 kohaselt peab mille kohaselt peab krediidasutus konkreetsest ärisuhtest aru saama ja asjakohasel juhul koguma selle kohta täiendava teavet. RahaPTS § 20 lõike 2 kohaselt peab krediidasutus lõike 4 rakendamisel saama ärisuhte või juhuti tehtava tehingu eesmärgist, määrates muu hulgas kindlaks kliendi või juhuti tehingus osaleva isiku püsiva asu-, tegevus- või elukoha, kutse- või tegevusala, olulisemad tehingupartnerid, maksetavad, selle, kas ta tegutseb kellegi teise eest või nimel, ja juriidilise isiku puhul ka kogemuse. Siiski ei saa mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt eeldada, et klient, kes ise näiteks finantssektoris ei tegutse, ületoodud kirjelduse põhjal aru saab, et millist konkreetset hoolsusmeetet tema suhtes kohaldada ei olnud võimalik.

---

¹⁷² RK 2-18-17536, p 16.

KOKKUVÕTE

Krediidiasutused on üldjuhul kohustatud Euroopa Liidus seaduslikul alusel elava tarbijaga tema põhjendatud huvi korral sõlmima lepingu põhimakseteenuste osutamiseks. Juurdepääs põhimakseteenustele tagab tarbijatele majandusliku ja sotsiaalse kindlustunde ning tagab parema ligipääsu siseturu eelistele. Põhimakseteenuste osutamisest on võimalik keelduda üksnes erandjuhtudel, sealhulgas näiteks rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil. Ent ka siis on keeldumine põhjendatud vaid juhul, kui tarbija osas ei ole võimalik täita rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist käsitlevatest õigusaktidest tulenevaid nõudeid, aga mitte juhul, kui asjakohaste rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete järgimine oleks antud tarbija osas tülikam või kulukam.

Magistritöö peamine eesmärk oli välja selgitada, millistel juhtudel on põhjendatud tarbijale rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil põhimakseteenuste osutamise keelduda. Põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumine on rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil lubatud juhul, kui krediidiasutusel ei ole tarbija suhtes võimalik kohaldada RahaPTS-is sätestatud hoolsusmeetmeid ning juhul, kui tarbija suhtes esineb rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus. Olukorras, kus tarbija ja krediidiasutuse vahel on juba põhimakseteenuse leping sõlmitud, on krediidiasutusel võimalik põhimakseteenuse leping võimalik üles öelda vaid erakorraliselt. Rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlus ei too seejuures kaasa automaatset ärisuhte lõpetamist kui tarbija ei esita hoolsusmeetmete kohaldamiseks vajalikke andmeid või teavet. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete rikkumisele tuginemine on üks väheseid aluseid põhimakseteenuste osutamisest keeldumiseks, kuid seda alust ei tohi kasutada riskide juhtimise eesmärgil või riskiisust tuleneval põhjusel. Selle tagamiseks on oluline riskide tundmine ja hindamine ning individuaalne riskipõhine lähenemine.

Põhimakseteenustele juurdepääsu tagamisel tuleks seega leida tasakaalupunkt tarbijate õiguste ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise vahel. Krediidiasutused peaksid enne põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumist või selle ülesütlemist kaaluma, kas oleks võimalik võtta muid meetmeid tarbijaga seotud riski juhtimiseks.

Lisaks oli töö eesmärk välja selgitada, millistel juhtudel ja millises ulatuses on krediidasutused kohustatud tarbijale põhimakseteenuste osutamisest keeldumist põhjendama. Juhul, kui põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keeldumise või lepingu erakorralise ülesütleamisega kaasneb Rahapesu Andmebüroole teate esitamise kohustus, siis on tarbijale sellekohaste põhjenduste avaldamine keelatud. Juhul, kui teavitamiskohustust ei kaasnenud, siis peaks tarbijale esitatav põhjendus olema võimalikult konstruktiivne.

Seega nähtub, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning põhimakseteenustele juurdepääsu tagamise regulatsioonide omavaheline koostoime ning nende vahel tasakaalu leidmine on siiski veel ebaselge. Autori ettepanekud teemas selguse loomiseks on esitatud töös läbivalt.

REFUSAL TO PROVIDE ACCESS TO BASIC PAYMENT ACCOUNTS WITH BASIC FEATURES

Abstract

Access to payment services has become a prerequisite for participation in economic and social life. In order to ensure that payment accounts with basic features are available to consumers legally residing in the European Union, the Payment Accounts Directive (PAD) was adopted in 2014. According to Article 16 (2) of the directive, member states shall ensure that consumers legally resident in the Union, including consumers with no fixed address and asylum seekers, and consumers who are not granted a residence permit but whose expulsion is impossible for legal or factual reasons, have the right to open and use a payment account with basic features with credit institutions located in their territory. Such a right shall apply irrespective of the consumer's place of residence. Although it is important for credit institutions to ensure that their customers are not using the financial system for money laundering or terrorism financing, they should not impose barriers to consumers who want to benefit from the advantages of the internal market by opening and using payment accounts on a cross-border basis.

The aim of this thesis was to determine under which circumstances it is justified to refuse basic payment services to consumers as a measure to prevent money laundering and the financing of terrorism. Refusal to provide basic payment services is only allowed under specific exemptions, including the objective of preventing money laundering and the financing of terrorism. The denial of concluding a contract for the provision of basic payment services is permissible in the event of the credit institution being unable to implement due diligence measures and in instances of there being money laundering or terrorism financing suspicions regarding the consumer. If a contract for the provision of basic payment services has already been concluded between the consumer and the credit institution, then the contract can only be terminated on extraordinary grounds. A mere suspicion of money laundering or terrorist financing will not automatically lead to the termination of the business relationship, unless the consumer neglects to provide the necessary data or information required for performing due diligence measures. Although, challenging the violation of anti-money laundering and terrorist financing requirements is one of the few ways to refuse the provision of basic payment services, it should not be utilised for risk management purposes or for reasons deriving from risk appetite. Hence, a comprehensive analysis of risks and a personalised, risk-based approach are of paramount importance to ensure compliance in this context.

However, dissatisfaction can be seen among some individuals who are being denied access to basic payment services. This creates a challenge for credit institutions as they must guarantee consumers access to prevent discrimination while simultaneously complying with anti-money laundering regulations. Thus, it is important to find a balance between ensuring the fundamental rights of individuals and preventing money laundering and terrorism financing.

In conclusion, the interaction and balancing point between anti-money laundering regulations and access to basic payment services remains vague. Achieving clarity on this matter is crucial for developing and implementing effective policies going forward in order to reduce the current ambiguity regarding the topic.

KASUTATUD ALLIKAD

Chapman, R. Anti-Money Laundering. A practical guide to reducing organizational risk, lk 20-21. London: Kogan Page Limited (2018).

EBA 01.03.2021 “Suunised, mis on koostatud direktiivi (EL) 2015/849 artikli 17 ja artikli 18 lõike 4 alusel, milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid hooldusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvestama, kui hindavad üksikute ärisuhete ja juhutehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (edaspidi „rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite suunised“), millega tunnistatakse kehtetuks ja asendatakse suunised JC/2017/37“, antud välja Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendina Finantsinspeksiooni juhatuse 27.09.2021 otsuse nr 1.1-7/160 alusel.

EBA 05.01.2022 arvamus “Opinion of the European Banking Authority on “de-risking”” (EBA/Op/2022/01). Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2022/Opinion%20on%20de-risking%20%28EBA-Op-2022-01%29/1025705/EBA%20Opinion%20and%20annexed%20report%20on%20de-risking.pdf (27.04.2024).

Eesti Pangaliit on Eestis tegutsevatest pankadest koosnev ühing, mille peamiseks eesmärgideks on panganduse arendamine ja pankade ühiste probleemide lahendamiseks vajaliku tegevuse koordineerimine. (<https://www.pangaliit.ee/et>).

Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang, 2. Sissejuhatus: siseriiklikust riskihinnangust, lk 3. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2022-02/2.%20Sissejuhatus.pdf> (23.03.2024).

Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. a otsus asjas nr C-106/89: Marleasing SA versus La Comercial Internacional de Alimentacion SA.

Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, p 2.3.2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, lk 5-8, p 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

Euroopa Komisjon. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT Accompanying the document Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features, lk 5-8, p 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0164> (01.03.2024).

Euroopa Liidu ametlik veebisait. Põhimõtted, riigid ja ajalugu. Põhimõtted ja väärtused.

Eesmärgid ja väärtused. Kättesaadav arvutivõrgus: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_et (13.04.2024).

Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid – ELT C 202/1, 07.06.2016.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõikes 1 on sätestatud, et keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu. Harta artikli 21 lõike 2 kohaselt on igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks nende erisätete kohaldamist.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõikes 1 on sätestatud, et keelatud on igasugune diskrimineerimine, sealhulgas diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu. Harta artikli 21 lõike 2 kohaselt on igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine aluslepingute reguleerimisalas keelatud, ilma et eelõeldu piiraks nende erisätete kohaldamist.

Euroopa Majanduspiirkonda kuuluvad Euroopa Liidu liikmesriigid ning lisaks nendele veel ka Norra, Island ja Liechtenstein (Allikas:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/et/sheet/169/euroopa-majanduspiirkond-emp-sveits-ja-pohjapoolsed-riigid>)

Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenustele juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31.03.2023, lk 4. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061462/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%29_ET_COR.pdf (22.03.2024).

Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenustele juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31.märts 2023. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061462/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%29_ET_COR.pdf (22.03.2024).

Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenustele juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31.märts 2023. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061462/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%29_ET_COR.pdf (22.03.2024).

Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA) veebileht. EBA at a glance. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.eba.europa.eu/eba-glance> (02.04.2024).

Euroopa Pangandusjärelevalve. Suunised rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide tõhusa juhtimise poliitika ja kontrolli kohta finantsteenustele juurdepääsu andmisel (EBA/GL/2023/04), 31. märts 2023. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/1054144/Guidelines%20on%20MLTF%20risk%20management%20and%20access%20to%20financial%20services.pdf (15.04.2024).

Euroopa Pangandusjärelevalve. Suunised, mis on koostatud direktiivi (EL) 2015/849 artikli 17 ja artikli 18 lõike 4 alusel, milles käsitletakse kliendi suhtes rakendatavaid hoolsusmeetmeid ning tegureid, mida krediidi- ja finantseerimisasutused peaksid arvestama, kui hindavad üksikute ärisuhete ja juhutehingute rahapesu ja terrorismi rahastamise riski (edaspidi „rahapesu ja terrorismi rahastamise riskitegurite suunised“), millega tunnistatakse kehtetuks ja asendatakse suunised JC/2017/37 (EBA/GL/2021/02), 01.03.2021, lk 7. Kättesaadav arvutivõrgus:

[https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/Guidelines%20on%20ML-TF%20risk%20factors%20\(revised\)%202021-02/Translations/1016926/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_ET.pdf](https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/Guidelines%20on%20ML-TF%20risk%20factors%20(revised)%202021-02/Translations/1016926/Guidelines%20ML%20TF%20Risk%20Factors_ET.pdf) (21.03.2024).

Euroopa Panganud

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/2366, 25. november 2015, makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli punktid 1 ja 2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli punktid 1 ja 2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli punkt 4. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32015L0849> (03.03.2024).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, preambuli p 4. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015L0849-20210630>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikkel 8 lg 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015L0849-20210630>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikkel 1 lõige 1. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:02015L0849-20210630>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/849, 20.mai 2015, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ, artikkel 14 lõige 1.

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2018/843, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi

rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning millega muudetakse direktiive 2009/138/EÜ ja 2013/36/EL, preambuli p 22.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ, 26. oktoober 2005, rahandussüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0060>.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/64/EÜ, 13. november 2007, makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 3.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 47. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 47.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, artikkel 16 lg 2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, artikkel 2 p 2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 47. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/92/EL, 23. juuli 2014, maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta, preambuli p 34. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32014L0092> (28.02.2024).

FATF veebileht. FATF clarifies risk-based approach: case-by-case, not wholesale de-risking, 23.10.2014. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfgeneral/Rba-and-de-risking.html> (23.04.2024).

FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017, p 17, lk 38. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017, lk 21, lk 39. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

FATF. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion With a Supplement on Customer Due Diligence, 2017, lk 31. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/images/guidance/Updated-2017-FATF-2013-Guidance.pdf.coredownload.pdf> (01.04.2024).

FATF-i eestikeelne tõlge võib teatud materjalides olla ka “rahapesuvastane töökond” või “rahapesuvastane töögrupp”. Selguse huvides on autor käesolevas töös kasutanud seega ingliskeelset lühendit – FATF.

Financial Action Task Force. FATF Guidance. Anti-Money Laundering and Terrorist Financing Measures and Financial Inclusion, 2013. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/guidance/AML_CFT_Measures_and_Financial_Inclusion_2013.pdf.coredownload.pdf (01.04.2024).

Financial Action Task Force. The FATF Recommendation. INTERNATIONAL STANDARDS ON COMBATING MONEY LAUNDERING AND THE FINANCING OF TERRORISM & PROLIFERATION, 2012 (konsolideeritud viimati 2023. aasta novembris), lk 10. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (18.03.2024).

Financial Action Task Force. THE FORTY RECOMMENDATIONS OF THE FINANCIAL ACTION TASK FORCE ON MONEY LAUNDERING. RAHAPESU NING TERRORISMI JA MASSIHÄVITUSRELVADE LEVIKU RAHASTAMISE VASTU VÕITLEMISE RAHVUSVAHELISED STANDARDID, FATFi soovitusel, veebruar 2012 (eestikeelne tõlge), lk 19. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/translations/Recommendations/FATF-40-Rec-2012-Estonian.pdf.coredownload.inline.pdf> (18.03.2024).

Financial Action Task Force. THE FORTY RECOMMENDATIONS OF THE FINANCIAL ACTION TASK FORCE ON MONEY LAUNDERING. RAHAPESU NING TERRORISMI JA MASSIHÄVITUSRELVADE LEVIKU RAHASTAMISE VASTU VÕITLEMISE RAHVUSVAHELISED STANDARDID, FATFi soovitusel, veebruar 2012 (eestikeelne tõlge), lk 63. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/translations/Recommendations/FATF-40-Rec-2012-Estonian.pdf.coredownload.inline.pdf> (18.03.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 3.1.8. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018 otsusega nr 1.1-7/172 ja muudetud Finantsinspektsiooni juhatuse 08.04.2024 otsusega nr 1.1-7/58 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 3.1.8. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-aml> (23.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 4.1.1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja>.

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 4.1.4.2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja> (01.03.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 4.1.3. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja> (29.02.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 26.11.2018. a otsusega nr 1.1-7/172 kehtestatud soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“, p 6.1.1.1. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/krediidi-ja-finantseerimisasutuste-organisatsiooniline-lahend-ning-ennetavad-meetmed-rahapesu-ja>

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele”, p 1.6. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>.

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele”. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>.

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 2.1. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.6. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.8. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 2.1. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.7. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(19.04.2024).

Finantsinspektsiooni juhatuse 4. detsembri 2023. a otsusega nr. 1.1-7/195 kehtestatud soovituslik juhend “Nõuded põhimakseteenuste osutajatele“, p 3.14. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/nouded-pohimakseteenuste-osutajatele>
(29.02.2024).

Finantsinspektsiooni strateegia 2022-2025. III, Oodatav tulemus 1. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.fi.ee/et/finantsinspektsioon/finantsinspektsioonist/finantsinspektsiooni-strateegia-2022-2025> (17.04.2024).

Finantsinspektsiooni veebileht. Kilvar Kessler: Miks vajab Eesti finantsombudsmani? (07.04.2021). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/blogi/miks-vajab-eesti-finantsombudsmani> (17.04.2024).

Finantsinspektsiooni veebileht. Rahvusvaheline koostöö. Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/finantsinspektsioon/rahvusvaheline-koostoo/euroopa-pangandusjarelevalve-eba> (01.04.2024).

Finantsinspektsiooni veebileht. Rahvusvaheline koostöö. Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/finantsinspektsioon/rahvusvaheline-koostoo/euroopa-pangandusjarelevalve-eba> (01.04.2024).

Finantsinspektsiooni veebileht. Siim Tammer: Finantsombudsman loob silmsideme võlavõimuritega (22.09.2022). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fi.ee/et/blogi/finantsombudsman-loob-silmsideme-volavoimuritega> (17.04.2024).
<https://adr.rik.ee/ram/dokument/12933924>
https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2022/Opinion%20on%20de-risking%20%E2%8EBA-Op-2022-01%29/1025705/EBA%20Opinion%20and%20annexed%20report%20on%20de-risking.pdf.

KAS § 3 lõike 2 kohaselt loetakse krediidasutust või välisriigi krediidasutuse filiaali elutähtsa teenuse osutajaks, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest: 1) tema osutatava teenuse katkemine või lõpetamine mõjutab märkimisväärselt Eesti finantsturu stabiilsust ning maksesüsteemi, sealhulgas makse- ja arveldussüsteemide seaduses sätestatud arveldussüsteemi järjepidevat toimimist; 2) tema klientide arv moodustab märkimisväärse osa Eestis finantsteenuseid kasutavate klientide arvust; 3) tema Eestis kaasatud hoiuste turuosa ületab kümmet protsenti krediidasutuste kaasatud hoiuste kogumahust. Selliste krediidasutuste loetelu kinnitab Eesti Pank (KAS § 3 lg 4). Elutähtsat teenust osutavad krediidasutused 2024.aasta märtsi seisuga on Swedbank AS, AS SEB Pank, Luminor Bank AS, AS LHV Pank ja Coop Pank AS.

Kilvar Kessler: igapäevaste pangateenuste kättesaadavusega on olnud probleeme. Kättesaadav: <https://www.fi.ee/et/uudised/kilvar-kessler-igapaevaste-pangateenuste-kattesaadavusega-olnud-probleeme> (25.02.2024).

Maksekonto direktiiv, artikkel 16 lg 7.

Maksekonto direktiiv, artikkel 19 lg 2.

Maksekonto direktiiv, preambuli p 43.

Maksekonto direktiivi preambuli p 47.

Maksekonto direktiivi preambuli p 47.

Nõmm, A., Mäeker, M. The AML Compliance Book, lk 10. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ (2020).

Nõmm, A., Mäeker, M. The AML Compliance Book, lk 89. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ (2020).

Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, 10.03.2020 nr 6-1/191286/2001261, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, 10.03.2020 nr 6-1/191286/2001261, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

Õiguskantsler. Märgekiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 27. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 26. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 27. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (03.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 2. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (06.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (06.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, lk 4 p 21. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (17.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 20. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (29.02.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (06.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, lk 4 p 21. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (17.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 30-31. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (07.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (17.03.2024).

Õiguskantsler. Märgukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus:

https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (29.02.2024).

Õiguskantsler. Märjukiri põhimakseteenuste tagamise kohta, nr 6-1/191286/2001261, 10.03.2020, p 26. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/M%C3%A4rgukiri%20p%C3%B5himakseteenuste%20tagamise%20kohta.pdf (07.03.2024).

Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, 13.01.2023 nr 5-3/2306693, lk 3 p 13. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (21.04.2024).

Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, lk 3 p 12. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (21.04.2024).

Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, nr 5-3/2306693, 13.01.2023. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (29.02.2024).

Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, nr 5-3/2306693, 13.01.2023, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (29.02.2024).

Õiguskantsler. Põhimakseteenuste kättesaadavus, nr 5-3/2306693, 13.01.2023, lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/P%C3%B5himakseteenuste%20k%C3%A4ttesaadavus.pdf (29.02.2024).

Pangaliit. Pangaliidu selgitus seoses makseteenuse osutamisest keeldumise põhjendamisega. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.pangaliit.ee/rahapesu-tokestamine/pangaliidu-selgitus-seoses-makseteenuse-osutamisest-keeldumise-pohjendamisega> (15.03.2024).

Pangaliit. Pangaliidu selgitus seoses makseteenuse osutamisest keeldumise põhjendamisega. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.pangaliit.ee/rahapesu-tokestamine/pangaliidu-selgitus-seoses-makseteenuse-osutamisest-keeldumise-pohjendamisega> (15.03.2024).

Pangaliit. Pangaliidu selgitus seoses makseteenuse osutamisest keeldumise põhjendamisega. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.pangaliit.ee/rahapesu-tokestamine/pangaliidu-selgitus-seoses-makseteenuse-osutamisest-keeldumise-pohjendamisega> (15.03.2024).

Pärli, M. Inimesed hädas: pangad sulgvad nende kontosid, otsust põhjendamata. Eesti Rahvusringhääling, 12.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.err.ee/1062597/inimesed-hadas-pangad-sulgvad-nende-kontosid-otsust-pohjendamata> (17.03.2024).

Rahapesu Andmebüroo aastaraamat 2023, lk 51. Kättesaadav arvutivõrgus: https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Rahapesu%20Andmeb%C3%BCroo%20aastaraamat%202023_0.pdf (08.04.2024).

Rahapesu Andmebüroo. Juhend kahtlaste tehingute kohta, 08.04.2024, lk 1-2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Juhend%20kahtlaste%20tehingute%20tunnuste%20kohta.pdf> (22.04.2024).

Rahapesu Andmebüroo. Juhend kahtlaste tehingute kohta, 08.04.2024, lk 2. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://fiu.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Juhend%20kahtlaste%20tehingute%20tunnuste%20kohta.pdf> (22.04.2024).

Rahapesu Andmebüroo. Rahapesu Andmebüroo aastaraamat 2023, lk 8 ja 22. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://fiu.ee/rahapesu-andmeburoo-aastaraamat-2023> (06.04.2024).

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse eelnõu esimese lugemise seletuskiri (459 SE). 2017, lk 35. Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang, 2. Sissejuhatus: siseriiklikust riskihinnangust, lk 19. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2022-02/2.%20Sissejuhatus.pdf> (23.03.2024).

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (130 SE) esimese lugemise seletuskiri, lk 48. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/69421167-7e69-4383-b2f8-b9f2912a13e6> (21.03.2024).

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (130 SE) esimese lugemise seletuskiri, lk 24. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/69421167-7e69-4383-b2f8-b9f2912a13e6> (21.03.2024).

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valitsuskomisjoni analüüs ja ettepanekud 2018, lk 25-26. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamise-tokestamine/rahapesuga-voitlevad#rahapesu-tokestamine> (04.04.2024).

RahaPTS § 10 lg 1.
RahaPTS § 13 lg 1.
RahaPTS § 19 lg 1.
RahaPTS § 20 lg 1.
RahaPTS § 23 lg 2.
RahaPTS § 42 lg 4.
RahaPTS § 56 lg 2.
RK 2-18-17536, p 15.
RK 2-18-17536, p 15.
RK 2-18-17536, p 15.
RK 2-18-17536, p 15.
RK 2-18-17536, p 15.
RK 2-18-17536, p 15.
RK 2-18-17536, p 16.
RK 2-18-17536, p 2.
RK 2-18-17536, p 2.
RK 2-18-5450, p 11-15.
RK 2-18-5450, p 12.
RK 2-21-3552, p 14.
RK 2-21-3552, p 19.
RK 2-21-3552, p 19.
RK 2-21-3552, p 21.2.
RK 2-21-3552, p 21.4.
RK 2-21-3552.
RK 2-21-3552.

Scherrer, A. Explaining Compliance with International Commitments to Combat Financial Crime: The G8 and FATF, 2006.

Schott, P. A. Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Second Edition and Supplementation on Special Recommendation IX. Washington:

The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank/The International Monetary Fund, 2006, lk I-1 – I-2.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet. Tarbijavaidluste komisjoni otsuste register.

Kättesaadav arvutivõrgus: <https://jvis.ttja.ee/modules/tarbijavaidluskomisjoni-otsused/avalik> (24.04.2024).

TKS § 72¹ lg 2.

Ulst. I. Rahapesu ja terrorismi finantseerimine: regulatiivsed aspektid ja finantssüsteemi kaitsmine. Juridica VII/2003, lk 501.

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.1. Tallinn: Juura (2020).

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, 2. jagu. Makseteenuse leping, komm. 2.1. Tallinn: Juura (2020).

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.1., lk 60. Tallinn: Juura (2020).

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.2.3., lk 61. Tallinn: Juura (2020).

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 709, komm. 3.7.5., lk 53. Tallinn: Juura (2020).

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.4. Tallinn: Juura (2020).

Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. Võlaõigusseadus IV. 8. osa 40.ptk – 10. osa (§-d 703-1067). Kommenteeritud väljaanne, § 710¹, komm. 3.4. Tallinn: Juura (2020).

Võlaõigusseadus, RT I, 06.07.2023, 116, § 710¹ lg 2.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 321 SE. Seletuskiri võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde, lk 1.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 321 SE. Seletuskiri võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde, lk 1.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. RT I, 31.12.2016, 1.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (321 SE) esimese lugemise seletuskiri, lk 6.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. RT I, 31.12.2016, 1.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 3.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 57-58.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 11. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimese lugemise seletuskiri. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (05.04.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 321 SE. Seletuskiri võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), eelnõu § 1 punkt 7, lk 9-10.

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 14. Kättesaadav:

<https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/d4a06ece-2089-4bd1-95d0-f924fa6b0b8a#Bt5aTOPi> (04.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 10. Kättesaadav:

<https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/d4a06ece-2089-4bd1-95d0-f924fa6b0b8a#Bt5aTOPi> (04.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), eelnõu § 1 punkt 7, lk 10. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 13. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 14. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 40. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (321 SE) esimese lugemise seletuskiri. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (05.04.2024).

Võlaõigusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise eelnõu esimese lugemise seletuskiri (321 SE), lk 13. Kättesaadav arvutivõrgus:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6b6c934b-9b9c-4328-b49f-1a7c0b4ec23e> (07.03.2024).

VÕS § 710¹ lg 5.

